

INFORMAȚIE OPERATIVĂ
cu privire la evoluția social - economică a Republicii Moldova
(conform datelor disponibile la 31.10.2019)

Produsul intern brut a crescut cu 5,2% și a însumat 90,9 mld. lei în I semestru 2019. Valoarea adăugată brută creată în activitatea “Construcții” a avut cea mai mare influență asupra creșterii economice, asigurând 43% din creșterea PIB, după care “Comerțul cu ridicata și cu amănuntul, transport și depozitare, hoteluri și restaurante” – 21%; „Industria” - 11% din creștere, ”Informații și comunicații” – 10%, Tranzacții imobiliare - 5%, respectiv. Aceste activități au fost cele mai influente în prima jumătate a anului curent.

Creșterea prețurilor se accentuează. De la începutul anului 2019 rata inflației a constituit 4,9%, comparativ cu rata deflației de 0,4% înregistrată în aceeași perioadă a anului precedent. Rata inflației anuală (septembrie 2019 față de septembrie 2018) practic a atins limita de sus a intervalului de variație al țintei inflației stabilite de BNM (5% +/- 1,5%), constituind 6,3%.

Leul moldovenesc s-a depreciat ușor față de dolarul SUA. De la începutul anului 2019 moneda națională a marcat o depreciere de 3,5% față de dolarul SUA în termeni nominali (de la 17,14 lei pentru 1 dolar american la 01.01.2019 pînă la 17,73 lei la 30.09.2019). Față de Euro leul moldovenesc s-a apreciat cu 0,6%. Stocul activelor valutare de rezervă ale BNM la 30.09.2019 a atins o valoare de 2942 mil. dolari, micșorîndu-se cu 1% comparativ cu nivelul înregistrat la sfîrșitul anului 2018 și cu 2,6% - față de situația la 29.09.2018.

Masa monetară M3 la sfîrșitul lunii septembrie 2019 a constituit circa 87,5 mld. lei și s-a majorat cu 9,1% comparativ cu sfîrșitul lunii septembrie a anului 2018. Evoluția masei monetare M3 a fost determinată preponderent de majorarea banilor în circulație cu 14,9%, volumului depozitelor la vedere – cu 15,8% și depozitelor în valută străină – cu 10,4%. Situația creditară se îmbunătățește: volumul creditelor noi acordate în ianuarie-septembrie 2019 a înregistrat o majorare cu circa 18,2% față de perioada respectivă a anului 2018.

Ritmul de creștere a cheltuielilor bugetare se temperează. În ianuarie-septembrie 2019 la bugetul public național au fost acumulate venituri în sumă de circa 45,3 mld. lei (cu 6,2% mai mult față de ianuarie-septembrie 2018) și cheltuieli – 46,8 mld. lei (mai mult cu 14,1%). Cea mai mare parte din cheltuieli sunt direcționate spre protecția socială, dar cea mai mică – spre protecția mediului. Bugetul public național s-a soldat cu un deficit de -1 483,1 mil. lei, spre deosebire de perioada similară a anului 2018, când bugetul s-a încheiat cu un excedent în valoare de 1 770,6 lei.

Valoarea totală a datoriei de stat administrată de Guvern la 30 septembrie 2019 a constituit circa 52,4 mld. lei, în creștere cu 1,6% față de data similară a anului 2018, preponderent ca rezultat al deprecierei monedei naționale. Datoria de stat internă a atins un nivel de 23,1 mld. lei și a înregistrat o diminuare de 0,3%. Datoria de stat externă a însumat 1,7 mld. dolari (29,3 mld. lei), fiind în diminuare cu 2% (în creștere cu 3,1% - exprimată în lei). Nivelul de îndatorare a țării se încadrează în parametrii de risc stipulați în Programul Managementul datoriei de stat pe termen mediu (2019-2021).

Gradul de dependență a economiei naționale de exterior rămîne înalt. Conform datelor preliminare ale Balanței de plăți pentru primul semestru I 2019, deficitul contului curent a constituit 10,6% în raport cu PIB, transferurile persoanelor fizice (compensarea pentru muncă și transferurile personale) – 17,7%, acumularea netă de pasive la investițiile străine directe – 8,1%, balanța negativă a bunurilor și serviciilor – 26,7%.

Intensitatea comerțului exterior se temperează, deși exporturile de bunuri au avut un ritm de creștere puțin mai înalt decât importurile. În ianuarie-august 2019 exporturile s-au majorat cu 2%, iar importurile - cu 1,8%. Soldul negativ al balanței comerciale a constituit 1983,1 mil. dolari SUA, față de 1951,5 mil. dolari în ianuarie-august 2018. Gradul de acoperire a importurilor cu exporturi a constituit 47,4%, fiind mai mare cu 0,1 p.p. decât cel înregistrat în aceeași perioadă a anului 2018.

Remiterile de bani efectuate de către persoanele fizice din străinătate sunt pe un trend constant descendent. În 9 luni ale anului 2019 volumul total al transferurilor bănești din străinătate efectuate prin băncile din Republica Moldova de către persoanele fizice au înregistrat o diminuare cu 5,5% comparativ cu perioada similară a anului 2018 și au însumat 903,3 mil. dolari SUA. Diminuarea transferurilor a fost cauzată, în general, de stagnarea economiei Federației Ruse (țara din care provine cea mai mare parte din remitențe), contractarea cererii interne în Italia și recesiunea economică din Turcia.

Sectorul industrial înregistrează creșteri ne semnificative. În ianuarie-august 2019, volumul producției industriale a înregistrat o creștere de 1,8%. Creșterea înregistrată a fost determinată, în special, de majorarea industriei prelucrătoare (+1,9%), precum și a producției și furnizării de energie (+0,8%) și a industriei extractive (+0,7%). Principalii factori care au menținut în creștere sectorul industrial au fost: dezvoltarea ramurii auto motive și evoluțiile pozitive din sectorul construcțiilor, care au susținut creșterea ramurilor industriale conexe cu acest sector. Totodată, temperarea cererii externe a fost factorul de bază care a încetinit ritmurile de creștere ale sectorului industrial.

Producția sectorului agricol este în creștere. În ianuarie-septembrie 2019, volumul producției agricole a înregistrat o creștere de 3,2% (în prețuri comparabile), situație determinată, în special, de creșterea producției vegetale (+7,4%). Producția animalieră a înregistrat diminuare (-4,9%), din contul reducerii atât a producției (creșterii) vitelor și păsărilor (-5,1%), dar și a producției de lapte (-9,3%). Cele mai accentuate creșteri ale producției vegetale au fost înregistrate la floarea soarelui, porumb, legume de câmp, iar descreșteri - la tomate, grâu, struguri.

Activitatea investițională s-a intensificat. În ianuarie-iunie 2019 volumul investițiilor a crescut în termeni reali cu 26,8% față de aceeași perioadă a anului precedent, însumând circa 9,2 mild. lei. Creșterea intensivă a investițiilor s-a datorat majorării investițiilor private, investițiilor bugetare, activității creditare favorabile, precum și creșterii investițiilor din sursele organizațiilor internaționale.

Volumul mărfurilor transportate este în creștere lentă. În ianuarie-august 2019 au fost transportate circa 11,7 mil. tone de mărfuri, cu 1,3% mai mult. Creșteri ale volumului mărfurilor transportate au fost înregistrate în cazul transportului aerian – cu 32,2% și transportului rutier – cu 3,5%. Transportul fluvial și transportul feroviar au fost în descreștere – cu 0,7% și 4,3% respectiv.

Comerțul interior de bunuri și servicii este în creștere, fapt ce demonstrează o intensificare a consumului din partea populației și agenților economici. În ianuarie-august 2019, volumul cifrei de afaceri în comerțul cu amănuntul a crescut cu 15% față de anul precedent, iar volumul cifrei de afaceri în servicii de piață prestate populației - cu 18%.

Câștigul salarial mediu lunar brut al unui salariat din economia națională în I semestru 2019 a constituit 7113,6 lei și s-a majorat în termeni nominali cu 15,8% față de I semestru 2018. În termeni reali salariul s-a majorat cu 12,2%. În sfera bugetară câștigul salarial mediu lunar a constituit 6759,9 lei, fiind în creștere cu 23,2%, iar în sectorul real – 7247,8 lei și s-a majorat cu 13,3%, respectiv (în termeni nominali). Majorarea salariilor stimulează creșterea cererii interne și, ca rezultat, impulsionează pe termen scurt creșterea economică, dar, în același timp, creează presiuni inflaționiste.

Mărimea medie a **pensiei lunare** la 01.10.2019 a fost de 1899,11 lei și s-a majorat cu 14,2% față de aceeași dată a anului 2018 în termeni nominali.

Mărimea minimului de existență pentru semestrul I 2019 a constituit în medie pe lună pentru o persoană 2028,3 lei.

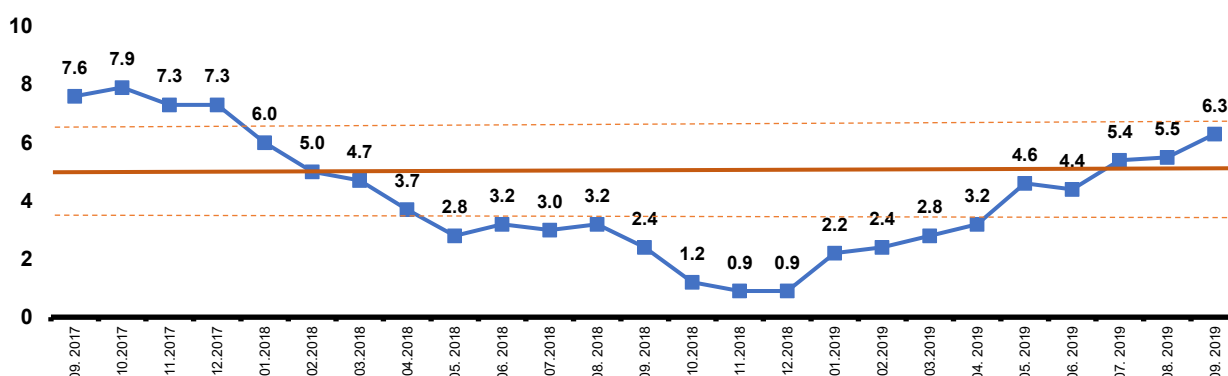
Rata **șomajului** (ponderea șomerilor BIM în forța de muncă) la nivel de țară a înregistrat valoarea de 7,7% în trimestrul I și de 4,5% în trimestrul II 2019. La oficiile forței de muncă în ianuarie-septembrie 2019 au fost înregistrați 20,1 mii șomeri, cu 15% mai puțini față de ianuarie-septembrie 2018.

1. Cadrul macroeconomic

1.1. Inflația

Rata inflației în luna septembrie 2019 a constituit 4,9% față de decembrie 2018, comparativ cu rata deflației de 0,4% înregistrată în aceeași perioadă a anului 2018. Rata inflației anuală (septembrie 2019 față de septembrie 2018) practic a atins limita de sus a intervalului de variație al țintei inflației stabilite de BNM (5% +/- 1,5%), constituind 6,3%.

Dinamica ratei inflației anuale (lună față de luna respectivă a anului precedent), %

Sursă: Biroul Național de Statistică

Printre factorii cei mai importanți care au determinat creșterea prețurilor în anul curent se enumeră intensificarea cererii interne ca rezultat al politicii fiscale expansioniste și majorarea tarifelor la energia electrică livrată consumatorilor, ca urmare a hotărârii ANRE.

Dinamica ratei inflației în ianuarie-septembrie 2015–2019, %

Anii	Față de luna precedentă									Septembrie față de decembrie a anului precedent	Ianuarie-septembrie față de perioada similară a anului precedent	Rata inflației medie lunară
	Ianuarie	Februarie	Martie	Aprilie	Mai	Iunie	Iulie	Septembrie	Septembrie			
2015	0,8	2,2	0,9	1,0	0,5	0,1	-0,5	2,9	1,2	9,5	8,4	1,0
2016	0,7	-0,5	0,0	0,0	0,2	-0,3	-0,9	-0,4	0,6	-0,7	7,7	-0,1
2017	1,2	1,2	0,4	1,4	0,9	-0,4	-0,9	-0,4	0,9	4,4	6,3	0,5
2018	0,0	0,2	0,1	0,5	0,0	0,0	-1,2	-0,2	0,1	-0,4	3,7	-0,1
2019	1,3	0,4	0,5	0,8	1,4	-0,2	-0,2	-0,03	0,8	4,9	4,1	0,5

Sursă: Biroul Național de Statistică

Prețurile la produsele alimentare în luna septembrie 2019 au înregistrat o creștere de 6,6% față de decembrie 2018. În perioada vizată s-au majorat prețurile la fructe proaspete cu 36,1%; cartofi - cu 26,1%; pește și conserve din pește - cu 8,3%; ouă - cu 10%; carne, preparate și conserve din carne - cu 5,2% etc. Totodată, au fost înregistrate scăderi ale prețurilor la legume proaspete cu 5,2%.

Ca rezultat, creșterea prețurilor la produsele alimentare a avut cea mai mare contribuție la IPC general - de 2,5 p.p. Creșterea prețurilor la fructe proaspete a contribuit la majorarea IPC general cu 0,9 p.p.; carne, preparate și conserve din carne - cu 0,4 p.p.; cartofi și pește și conserve din pește - cu câte 0,2 p.p. Totodată, prețurile la legume proaspete au contribuit la micșorarea IPC general cu 0,2 p.p.

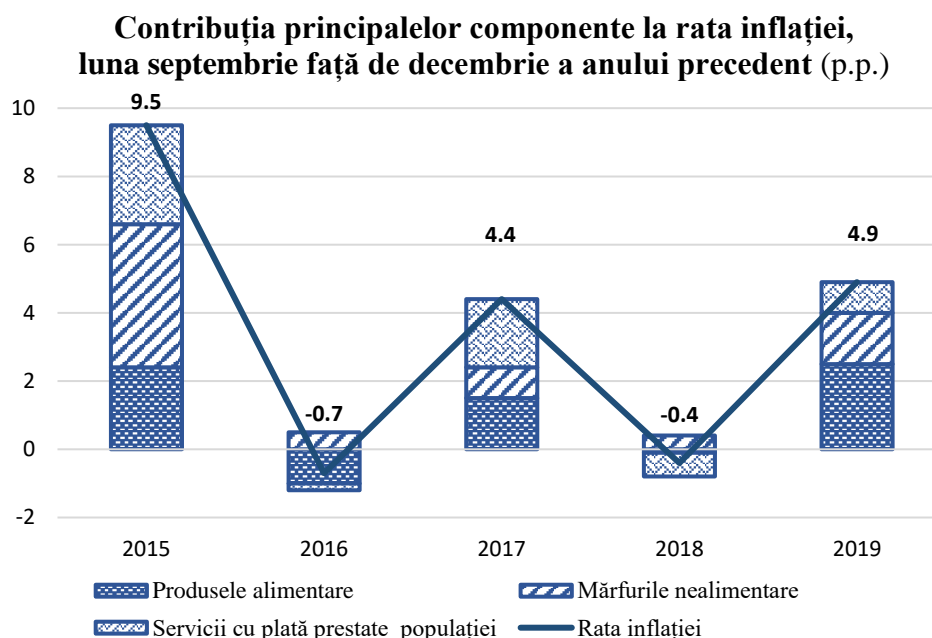
În general, dinamica prețurilor la produsele alimentare în Republica Moldova este determinată de caracterul sezonier al economiei: în lunile de vară se înregistrează o scădere esențială a prețurilor la legume, fructe, cartofi etc., cu o ulterioară majorare a acestora în lunile de iarnă.

Prețurile la mărfurile nealimentare în septembrie 2019 s-au majorat cu **4,1%** față de decembrie 2018, în special, ca rezultat al majorării prețurilor la țigări – cu 27,9%, autoturisme – cu 4,1%, frigidere și congelatoare - cu 4,6%, confecții – cu 4,2%, încălțăminte – cu 3,4%, mobilă și mașini de spălat – cu câte 3,4%, materiale de construcție - cu 2% etc. Totodată, s-au redus prețurile la combustibil cu 0,3%.

Fluctuațiile prețurilor la mărfurile nealimentare sunt determinate, în mare măsură, de evoluția cursului de schimb al monedei naționale. Plus la aceasta, majorarea prețurilor minime pentru țigările comercializate în Republica Moldova, conform Legii bugetului de stat pentru anul 2019, a condiționat majorarea prețurilor la această categorie de mărfuri.

Contribuția prețurilor la mărfurile nealimentare asupra modificării IPC general a fost de 1,5 p.p., în special datorită creșterii prețurilor la țigări (0,5 p.p.) și confecțiilor (0,2 p.p.).

Tarifele la serviciile prestate populației s-au majorat cu 3,3% față de decembrie 2018, fiind cauzată, în mare parte, de majorarea costurilor la serviciile de educație și învățământ cu 6,7% condiționată de majorarea prețurilor pentru creșe și grădinițe și chirie - cu 5,4%. De asemenea, s-au majorat tarifele la energie electrică cu 10%, ca rezultat al hotărârii ANRE din 16.08.2019. Per ansamblu, contribuția tarifelor la servicii asupra IPC general a fost neesențială (0,9 p.p.), din care 0,4 p.p. revin tarifelor la energie electrică.

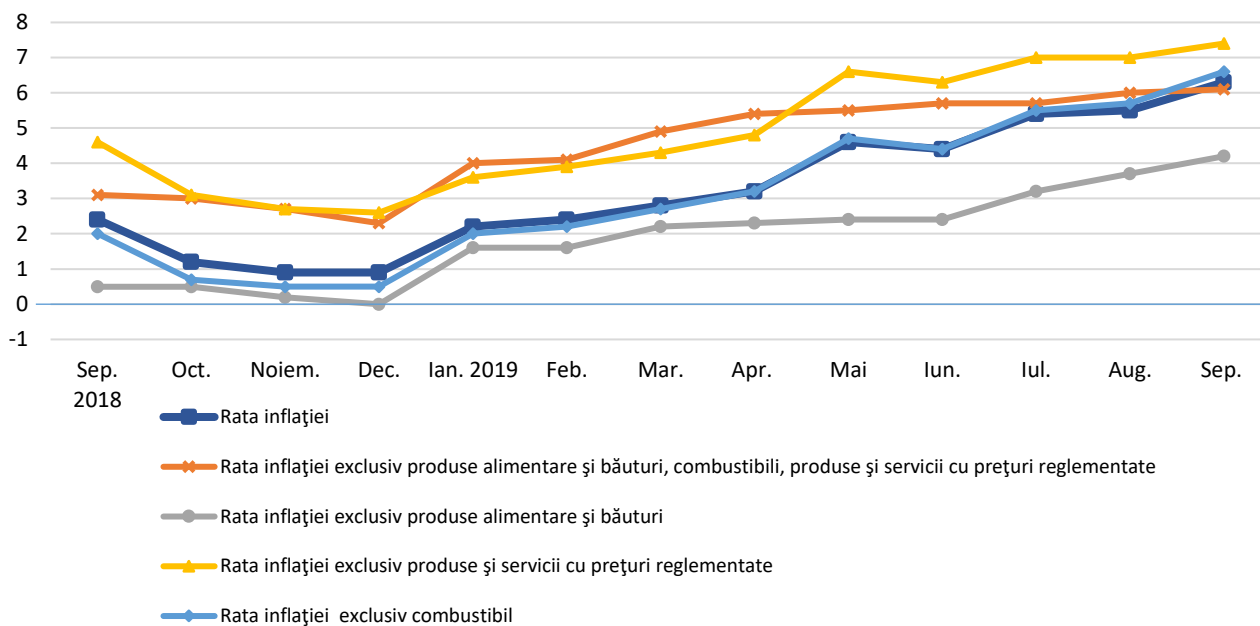

Sursă: Biroul Național de Statistică
Calculule Ministerului Economiei și Infrastructurii

Rata inflației de bază¹ exclusiv produse alimentare și băuturi, combustibili, produse și servicii cu prețuri reglementate a fost 5,3% față de decembrie 2018, cu 3,8 p.p. mai mare decât nivelul ratei inflației de bază în luna respectivă a anului 2018. Rata inflației *exclusiv produse alimentare și băuturi* a fost 3,8%, *exclusiv combustibil* – 5,2%. Rata inflației *exclusiv produse și servicii cu prețuri reglementate* a constituit 5,6%, fiind cu 4,7 p.p. mai mare comparativ cu nivelul lunii septembrie 2018.

¹Indicele inflației de bază reflectă sursele persistente ale presiunilor inflaționiste care permite de a percepe trendul inflației în cazul când efectele influențelor temporare și tranzitorii sunt eliminate. Calculul acestui indice se efectuează prin eliminarea din indicele prețurilor de consum general a efectelor unor șocuri tranzitorii de genul modificărilor intervenite în urma schimbării prețurilor și tarifelor la bunuri și servicii cu prețuri reglementate, a condițiilor climatice nefavorabile care au afectat oferta de produse alimentare, modificărilor de preț la unele produse sezoniere și a variațiilor prețurilor internaționale la combustibili.

Dinamica ratei anuale a inflației (față de luna respectivă a anului precedent), %

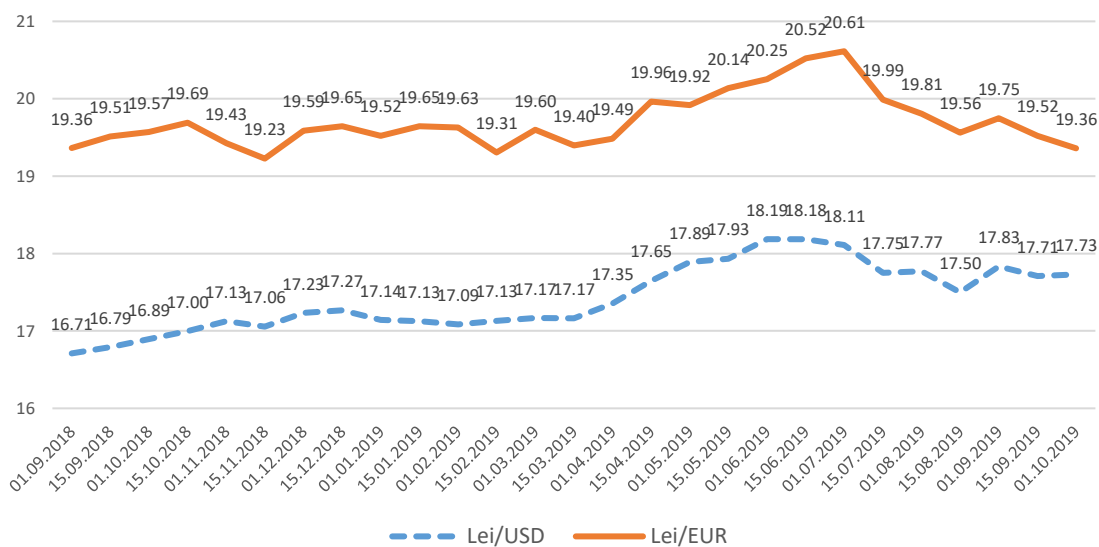

Sursă: Biroul Național de Statistică

1.2. Cursul de schimb și piața valutară

De la începutul anului 2019 moneda națională a marcat o depreciere de 3,5% față de dolarul SUA în termeni nominali (de la 17,14 lei pentru 1 dolar american la 01.01.2019 pînă la 17,73 lei la 30.09.2019). Față de Euro leul moldovenesc s-a apreciat cu 0,6%. Principalii factori care au determinat deprecierea monedei naționale au fost diminuarea intrărilor de valută din contul remiterilor de peste hotare, precum și criza politică din luna iunie. De asemenea, la evoluția cursului de schimb au influențat oscilațiile dolarului SUA pe piețele valutare internaționale și politica monetară a BNM.

Evoluția cursului de schimb al monedei naționale față de dolarul SUA și Euro, Lei/USD, Lei/EUR

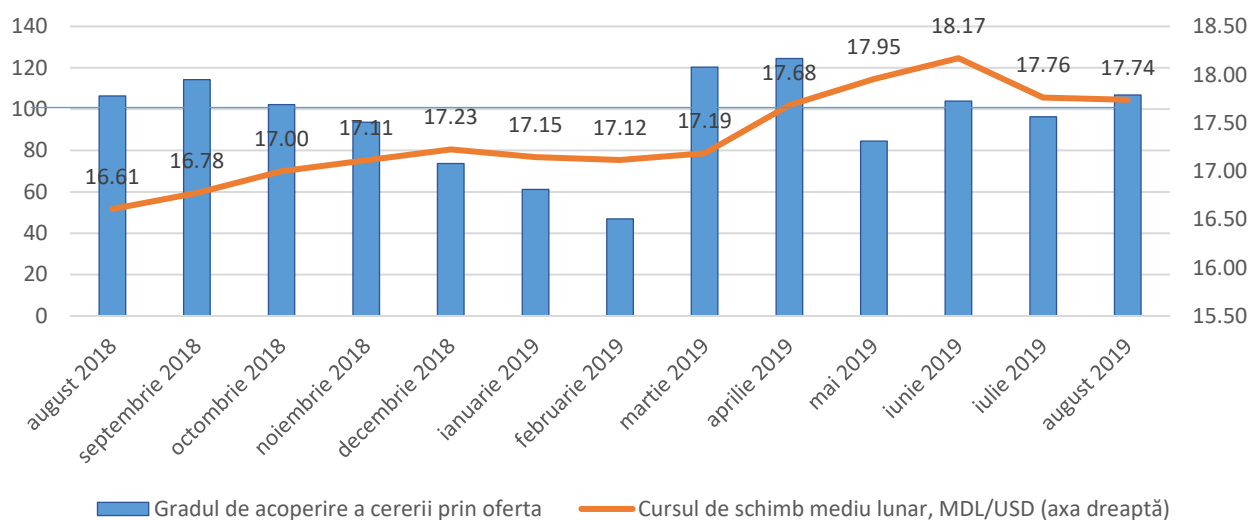

Sursă: Banca Națională a Moldovei

În ianuarie-septembrie 2019, **gradul de acoperire a cererii nete de valută** din partea agenților economici prin oferta netă de valută de la persoanele fizice a constituit 91,5%, comparativ cu 108% în ianuarie-septembrie 2018. Deficitul de valută pe piața valutară este determinat, în mare parte, de micșorarea ofertei

de valută din partea persoanelor fizice, ca rezultat al reducerii influxului remitențelor valutare de peste hotare și creșterea cererii de valută din partea agenților economici.

Gradul de acoperire a cererii nete de valută străină din partea agenților economici prin oferta netă de valută străină de la persoanele fizice, %

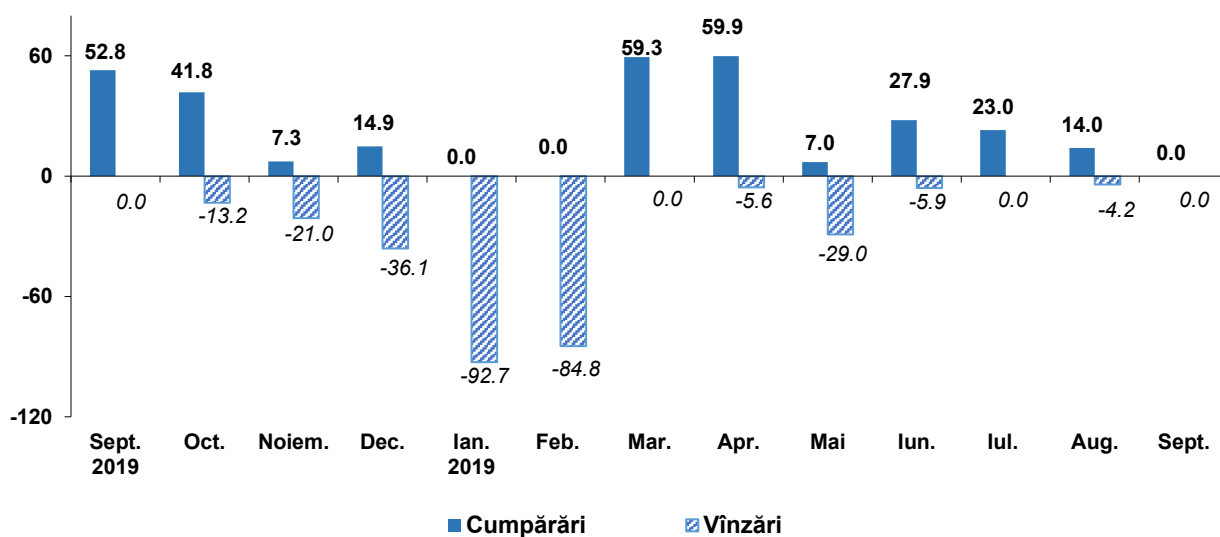
Sursă: Banca Națională a Moldovei

În structura ofertei nete de valută de la persoanele fizice ponderea majoră revine monedei euro – 72,2%, ponderea dolarului a constituit 6,4%, rublei rusești – 10,8%.

În luna septembrie gradul de acoperire a cererii nete de valută din partea agenților economici prin oferta netă de valută de la persoanele fizice a constituit circa 100%. În aceste condiții, în luna septembrie BNM nu a efectuat operațiuni pe piața valutară interbancară.

De la începutul anului Banca Națională a Moldovei (BNM) a efectuat vânzări nete pe piața valutară interbancară în valoare de 31,1 mil. dolari.

Activitatea BNM pe piața interbancară, echivalentul în mil. dolari SUA

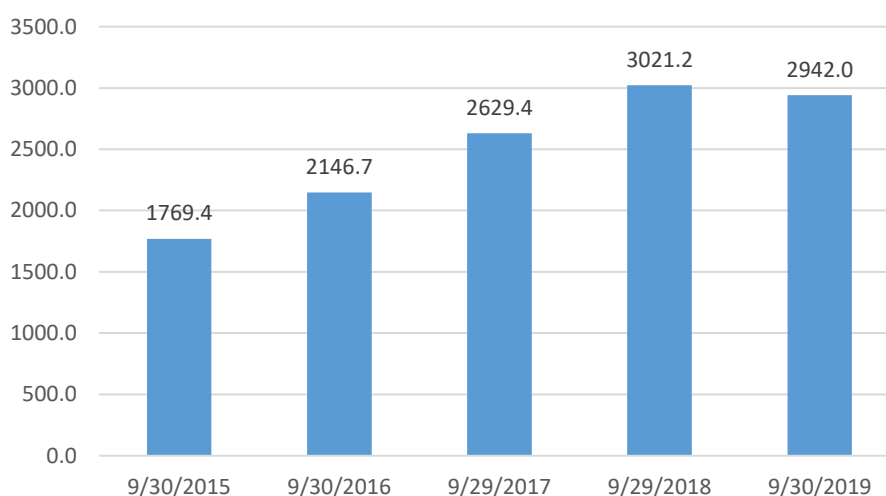

Sursă: Banca Națională a Moldovei

Situația respectivă a determinat diminuarea **Stocului activelor valutare de rezervă ale BNM** cu 1% comparativ cu nivelul înregistrat la sfârșitul anului 2018 și cu 2,6% - față de situația la 29.09.2018, atingând o valoare de 2942 mil. dolari (la 30.09.2019). Micșorarea activelor oficiale de rezervă se datorează nu numai

intervențiilor pe piața valutară internă sub formă de vânzări de valută, dar și plăților aferente deservirii datoriei publice.

Activele oficiale de rezervă ale Băncii Naționale a Moldovei
(mil. dolari SUA)

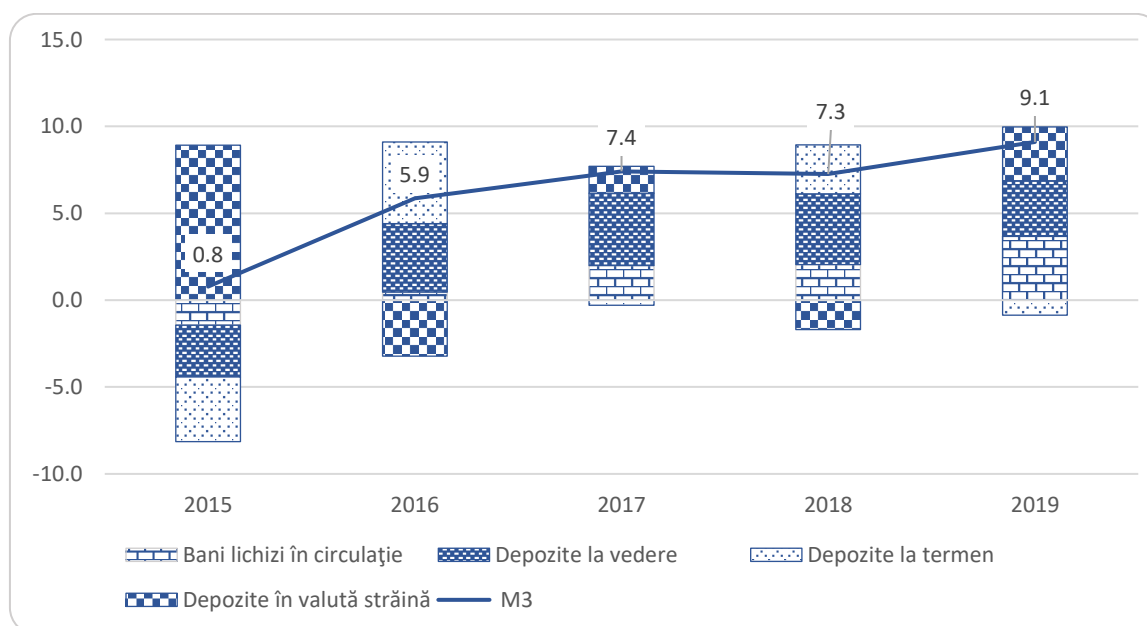
Sursă: Banca Națională a Moldovei

1.3. Indicatorii monetari

Masa monetară M3 la sfârșitul lunii septembrie 2019 a constituit 87,5 mld. lei și s-a majorat cu 9,1% comparativ cu situația similară din anul 2018. În componența M3 intră banii lichizi în circulație (26%), depozite în lei la vedere (21,5%), depozite în lei la termen (22,2%) și depozitele în valută (30,3%).

Cea mai mare parte în structura M3 revine depozitelor - 74%. La sfârșitul lunii septembrie 2019 soldul acestora a fost la nivel de 64,7 mld. lei, înregistrând o majorare cu 7,2% față de sfârșitul lunii septembrie 2018.

Contribuția la evoluția masei monetare M3, sfârșitul lunii septembrie 2015-2019, p.p.

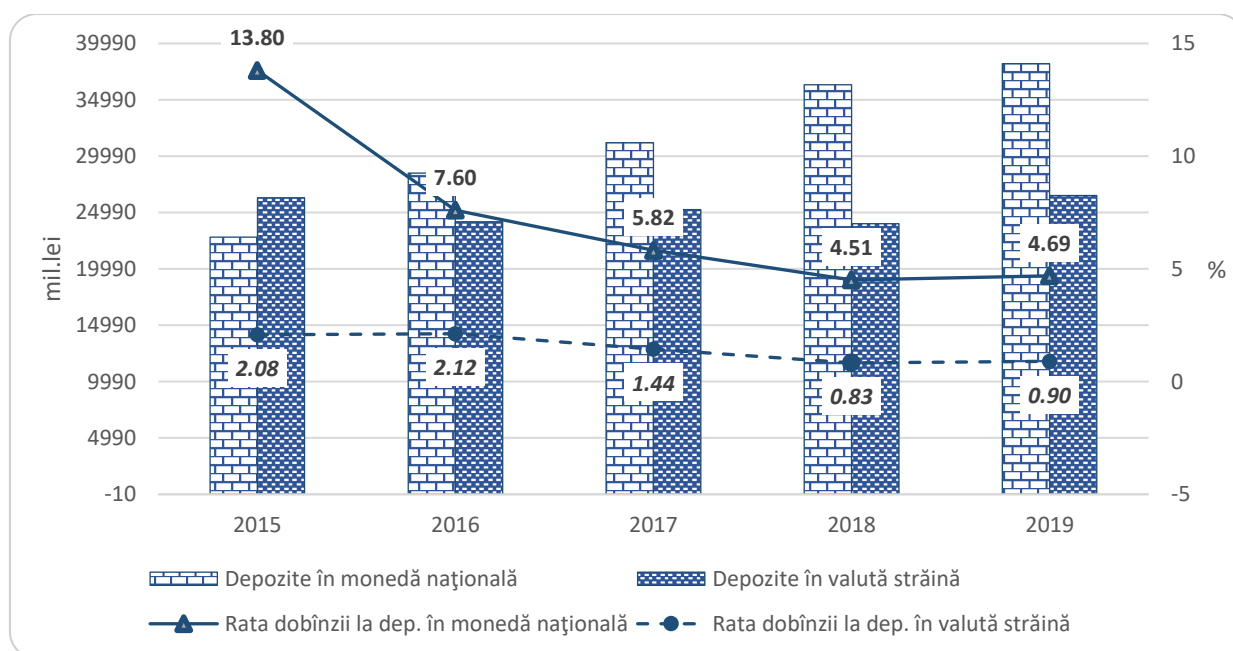

Sursă: Banca Națională a Moldovei

Volumul de *bani în circulație* a constituit 22,8 mild. lei și a crescut cu 14,9% față de situația de la sfârșitul lunii septembrie 2018, contribuind cel mai mult la creșterea masei monetare M3. Bani în circulație reprezintă numerarul implicat în procesul de conversie, și anume: bancnote, monede metalice etc. În sfera schimbului de mărfuri banii ca mijloc de circulație asigură executarea plăților pentru cumpărarea materiei prime și a materialelor și achitarea cu producătorii de mărfuri pentru producția finită. Respectiv, creșterea continuă a banilor în circulație reflectă intensitatea activității economice.

Față de sfârșitul lunii septembrie 2018 soldul *depozitelor în monedă națională* (59% din volumul total) s-a majorat cu 5,1%, atingând un volum de 38,2 mild. lei. Este de remarcant creșterea semnificativă a depozitelor la vedere – cu 15,8%. Aceasta se argumentează prin faptul că populația preferă să-și păstreze economiile în lei având acces la ele fără restricții, în pofida dobânzii mai mici comparativ cu depozitele la termen. Totodată, depozitele la termen sunt în diminuare cu 3,5% față de sfârșitul lunii septembrie 2018.

Soldul depozitelor și ratele dobânzii (medii lunare) la sfârșitul lunii septembrie 2015-2019

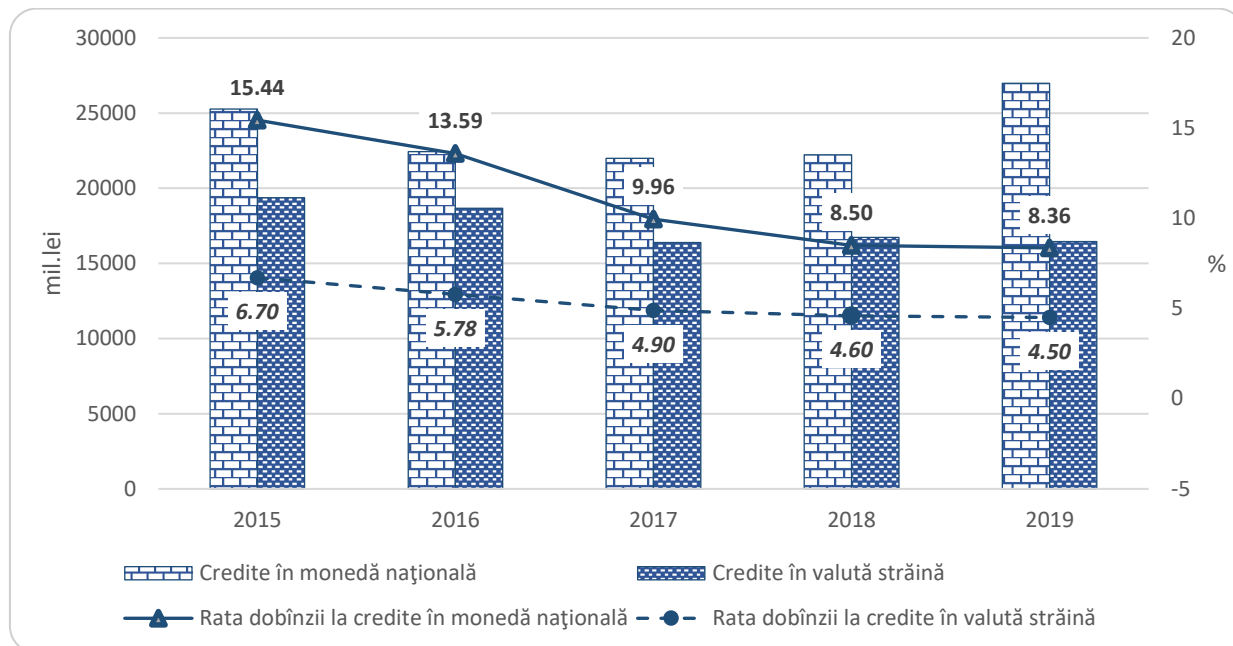
Sursă: Banca Națională a Moldovei

În luna septembrie 2019 au fost atrase depozite noi în monedă națională cu 33,1% mai mult comparativ cu perioada respectivă a anului 2018, iar de la începutul anului - cu 6% mai mult.

Soldul *depozitelor în valută străină* este cu 10,4% mai mare față de situația de la sfârșitul lunii septembrie 2018, însumând 26,5 mild. lei. Deoarece soldul depozitelor în valută străină este recalculat în lei, valoarea acestora în mare parte depinde de evoluția cursului de schimb. În luna septembrie 2019 au fost atrase depozite noi în valută străină cu 0,2% mai puțin față de perioada respectivă din 2018, iar în ianuarie-septembrie 2019 - cu 2,3% mai mult.

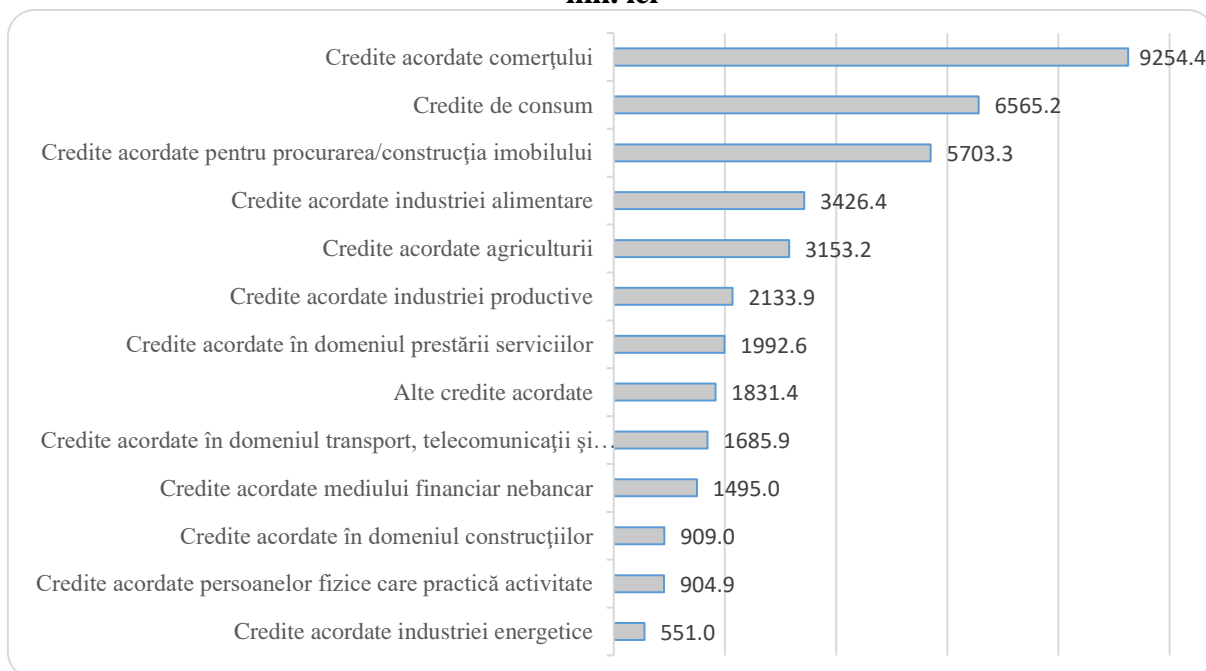
Soldul creditelor și ratele dobânzii (medii lunare) la sfârșitul lunii septembrie 2015-2019

Sursă: Banca Națională a Moldovei

Datorită nivelului redus al ratelor dobânzii la credite, precum și lansării programului "Prima casă", **creditarea** economiei se înviorează. Soldul creditelor în economie a marcat o creștere cu 11,5% față de nivelul înregistrat la sfârșitul lunii septembrie 2018, constituind 43,4 mld. lei. Soldul creditelor în monedă națională s-a majorat cu 21,5%, iar al celor în valută străină s-a diminuat cu 1,7%. Cu toate acestea, încă persistă reticența din partea băncilor în a oferi credite, dată fiind norma rezervelor obligatorii înaltă și profitabilitatea acestora.

Portofoliul de credite pe sectorul bancar al Republicii Moldova la 30.09.2019, mil. lei

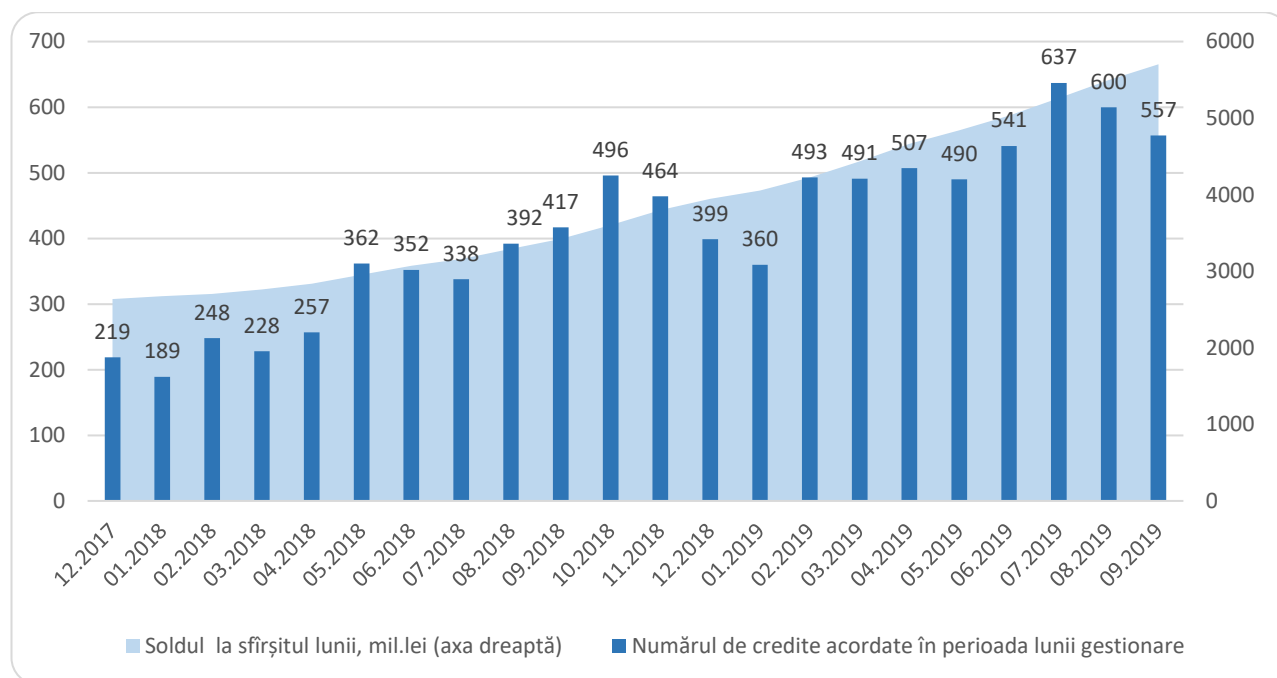

Sursă: Banca Națională a Moldovei

În portofoliul de credite acordate cea mai mare pondere – 23,4% - revine creditelor destinate comerțului, apoi 16,6% - consumului, 14,4% - pentru procurarea/construcția imobilului, 8,7% - industriei alimentare etc.

Cea mai intensă creștere a fost înregistrată la creditele acordate pentru procurarea/construcția imobilului, volumul cărora s-a majorat față de septembrie 2018 de circa 1,7 ori (2,3 mild. lei), fapt care se explică inclusiv prin lansarea în luna mai 2018 a programului "Prima Casă".

Credite acordate pentru procurarea/construcția imobilului

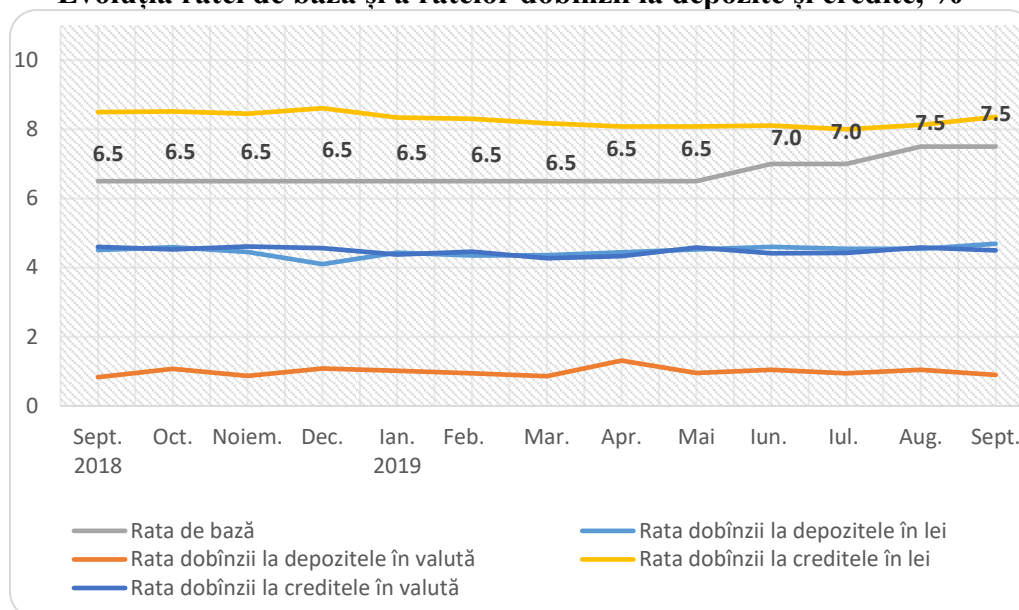

Sursă: Banca Națională a Moldovei

În luna septembrie 2019 a fost acordat un volum de credite noi în monedă națională mai mare cu 19,6% față de cel din luna septembrie 2018. Totodată, volumul de credite noi acordate în valută străină s-a diminuat cu 9,3%, ca impact al instabilității cursului de schimb al monedei naționale. Cumulativ în lunile ianuarie-septembrie 2019 volumul creditelor noi acordate în monedă națională a fost în creștere față de perioada analogică a anului 2018 cu 28,7%, iar în valută străină – în diminuare cu 0,5%.

Rata de bază se aprobă în calitate de rată de referință pentru principalele operațiuni de politică monetară pe termen scurt. Aceasta se stabilește de către BNM în rezultatul evaluării balanței riscurilor interne și externe cărora ar putea fi supusă economia Republicii Moldova și a perspectivelor inflației pe termen scurt și mediu. Începând cu 31.07.2019, conform deciziei de politică monetară, rata de bază a fost majorată pînă la 7,5% ca răspuns la presiunile inflaționiste cauzate, în mod special, de creșterea fondului de salarizare și a creditelor de consum, precum și a impulsului fiscal pozitiv. La fel, au fost luate în calcul anticipările cu privire la mediul extern și evoluțiile recente din economia națională.

Evoluția ratei de bază și a ratelor dobânzii la depozite și credite, %

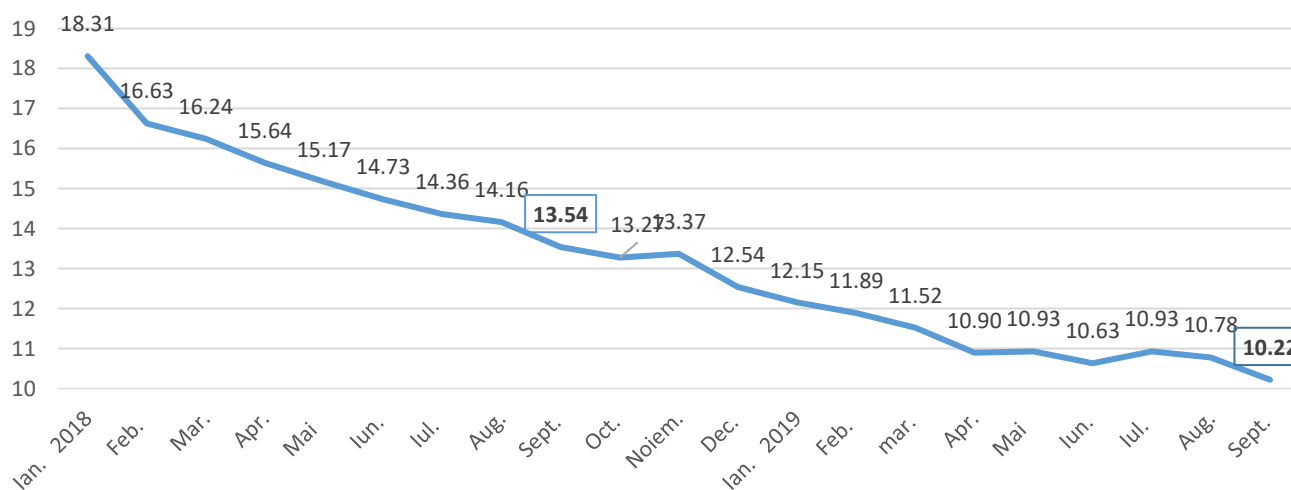

Sursă: Banca Națională a Moldovei

Gradul de acoperire a creditelor prin depozite a fost la nivel de 148,9%. Aceasta indică faptul că există resurse pentru intensificarea creditării, iar băncile comerciale au lichiditatea necesară pentru finanțarea economiei.

Un indicator important care arată atât eficiența bancară, cât și riscul creditării, este nivelul creditelor neperformante. Acestea reprezintă datoriile care cel mai probabil nu vor fi rambursate, astfel creând probleme și dificultăți băncilor creditoare. Soldul datoriei la credite neperformante ca pondere în soldul total al datoriei la credite după 2 ani de evoluție ascendentă, înregistrează o tendință de diminuare de la 18,5% în luna noiembrie 2017 (când a fost atins nivelul maxim) până la 10,2% în luna septembrie 2019. Diminuarea ponderii creditelor neperformante se explică prin faptul că băncile au aplicat unele proceduri noi (separarea activelor „bune” de cele „rele” etc.), care au condus la reducerea stocului acestora.

Datoria la credite neperformante, % din total datorie la credite

Sursă: Banca Națională a Moldovei

2. Finanțe publice

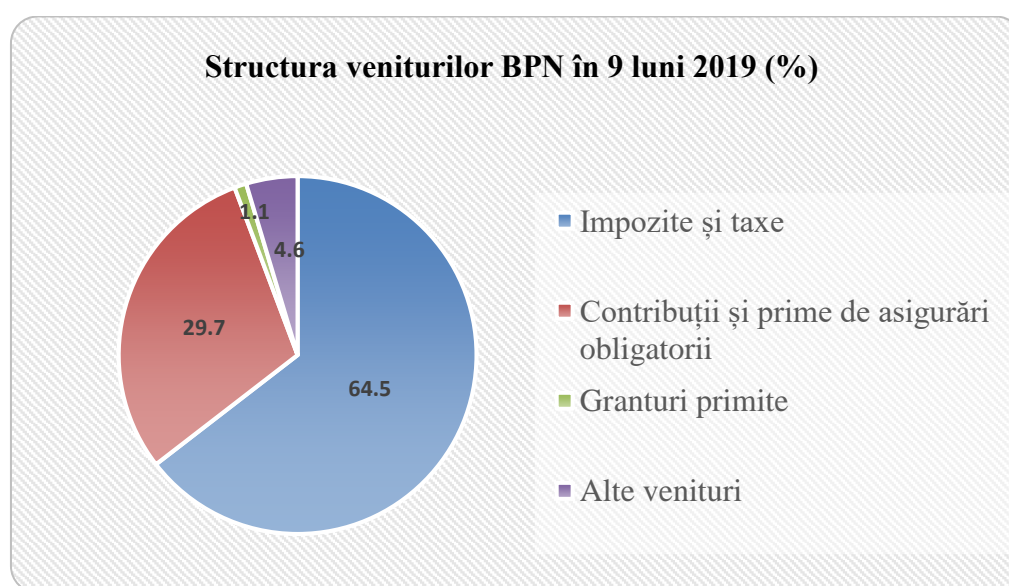
În perioada ianuarie-septembrie a anului 2019 la bugetul public național (BPN) s-au acumulat **venituri** într-un volum de 45,3 mild. lei, sau cu 6,2% mai mult decât s-a acumulat în aceeași perioadă a anului trecut, în timp ce s-au efectuat **cheltuieli** în sumă de 46,8 mild. lei, sau cu 14,4% mai mult. Cheltuielile bugetare au depășit veniturile cu 1,5 mild. lei – un deficit bugetar semnificativ, dacă se ia în considerare excedentul din ianuarie-septembrie 2018 în valoare de 1,8 mild. lei.

Indicatorii principali privind executarea Bugetului Public Național, mil. lei

	Bugetul Public Național	Inclusiv:			
		Bugetul de Stat	Bugetele locale	Bugetul Asigurărilor Sociale de Stat	Fondurile Asigurărilor de Asistență Medicală
Venituri	45 278,6	28 462,8	12 059,4	16 760,4	5 188,3
<i>din care transferuri primite</i>			8 832,0	6 687,0	1 651,6
Cheltuieli	46 761,7	30 622,0	12 098,8	16 242,8	4 990,4
<i>din care transferuri acordate</i>		17 170,6			
Deficit (-)/Excedent(+)	-1 483,1	-2 159,2	-39,4	517,6	197,9

Sursă: Ministerul Finanțelor

Cu o pondere majoritară de circa 65% în total venituri, **impozitele și taxele** au contribuit cel mai mult la creșterea veniturilor BPN, înregistrând o creștere de 5,4%. Încasările din *impozite și taxe pe mărfuri și servicii*, preponderent cele din contul Taxei pe valoarea adăugată, au influențat în cea mai mare măsură creșterea veniturilor. Încasările din TVA s-au majorat cu 8,2% și au asigurat 42,2% din creșterea totală a veniturilor și din Accize – cu 8,5%, contribuind la creștere în proporție de 12,8%. Menținerea veniturilor din impozite și taxe pe mărfuri și servicii pe un trend ascendent accentuează dependența economiei naționale de consum (în ianuarie-august 2019 comerțul cu amănuntul a înregistrat o creștere reală de circa 15% și comerțul cu ridicata – o creștere nominală de 16% față de perioada similară a anului trecut).

Sursă: Ministerul Finanțelor

O contribuție negativă asupra veniturilor din impozite și taxe a avut-o *impozitele pe venit*. În pofida creșterilor salariale înregistrate în anul curent (conform datelor pentru I semestru 2019, salariul mediu lunar în economie s-a majorat cu 15,8%: în sectorul bugetar – cu 23,2% și în sectorul real – cu 13,3%), încasările din impozitele pe venitul persoanelor fizice (salariu) sunt în diminuare – cu 3,9%. Totodată, și încasările din impozitele pe venitul persoanelor juridice sunt în scădere – cu 1,6%.

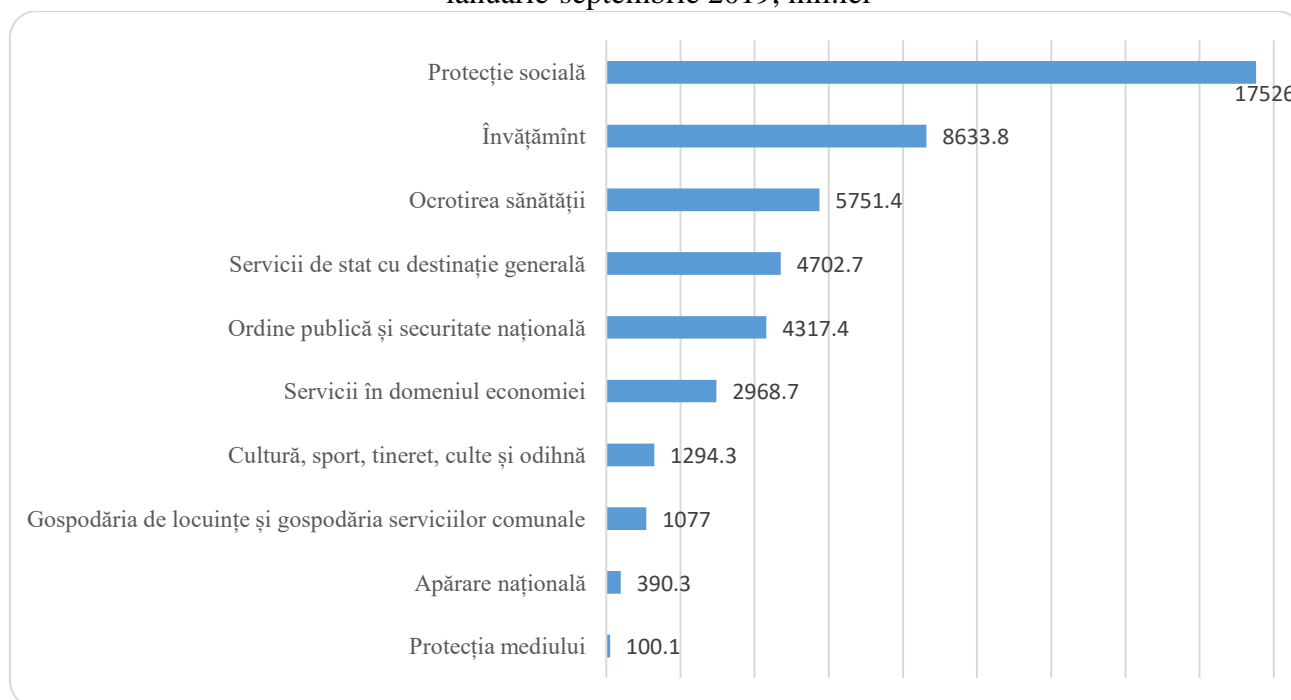
Veniturile din *impozite pe proprietate* dețin o pondere de numai 1,0% și impactul creșterii acestora cu 6% asupra evoluției veniturilor totale nu este simțitor.

Din contul *contribuțiilor și primelor de asigurări obligatorii* s-au acumulat venituri în sumă de 13,5 mild.lei. Deținând ponderea de circa 30% în volumul total al veniturilor bugetare, majorarea acestora cu 6,7% a asigurat circa 32% din creșterea totală a veniturilor. Veniturile din contribuțiile de asigurări sociale s-au majorat cu 3,5%, dar din contul primelor de asigurare obligatorie de asistență medicală – cu 17,1%.

Au fost primite *granturi* într-un volum ce depășește de circa 2,4 ori volumul primit în aceeași perioadă a anului trecut. De la Guvernele altor state au fost primite granturi mai mult de 1,6 ori și de la organizațiile internaționale – de 2,4 ori. Însă ponderea acestora este atât de mică (0,7%), încât această majorare a asigurat numai 11% din creșterea veniturilor totale.

În perioada ianuarie-septembrie 2019 au fost efectuate *cheltuieli* în sumă de 46 761,7 mil. lei, ceea ce este cu 14,4% peste nivelul înregistrat în perioada analogică a anului trecut. După clasificarea funcțională, cea mai mare pondere în volumul total al cheltuielilor revine prestațiilor sociale – 37,5%, urmată de cheltuielile de învățământ – 18,5%, ocrotirea sănătății – 12,3%, servicii de stat cu destinație generară – 9,2%, servicii în domeniul economiei – 10,1% etc.

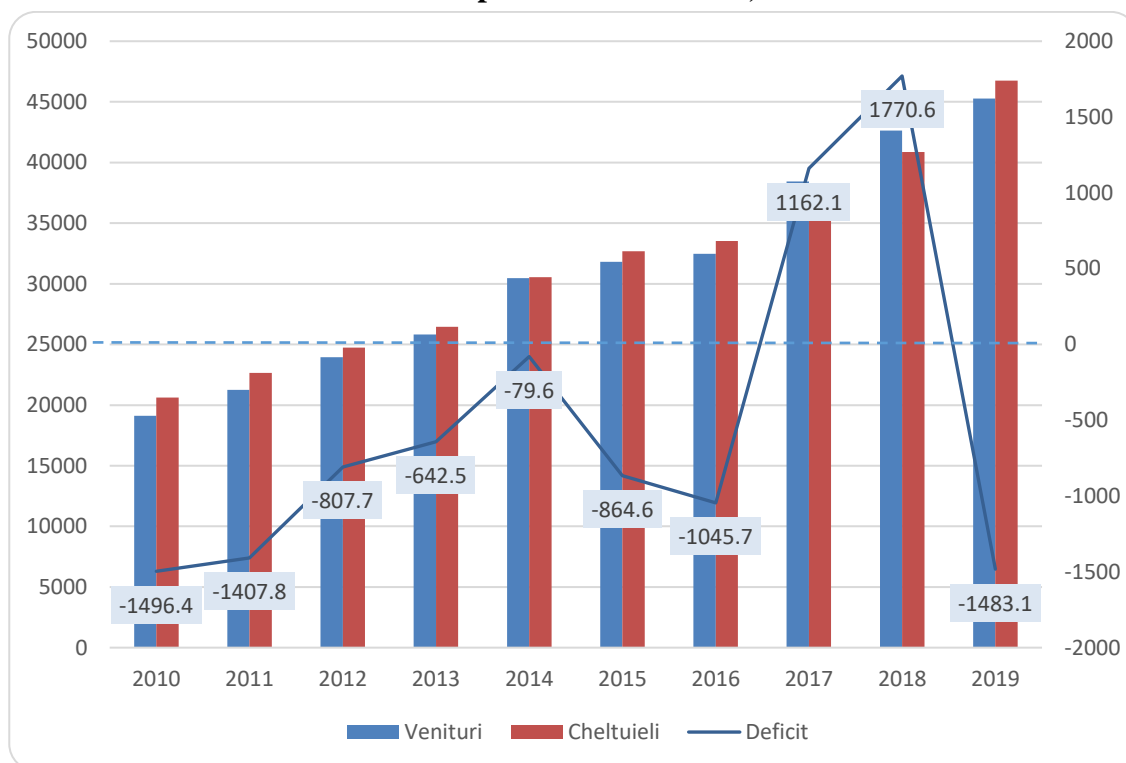
Cheltuielile BPN după clasificarea funcțională, ianuarie-septembrie 2019, mil.lei

Sursă: Ministerul Finanțelor

Creșterea cheltuielilor cu un ritm mai mare decât a veniturilor preponderent ca rezultat al măsurilor de majorare a salariilor în sectorul bugetar a determinat acumularea unui deficit de -1 483,1 mil.lei. În perioada analogică a anului trecut a fost acumulat un excedent de 1770,6 mil.lei.

Evoluția veniturilor, cheltuielilor și a deficitului bugetar în ianuarie-septembrie 2010-2019, mil.lei

Sursă: Ministerul Finanțelor

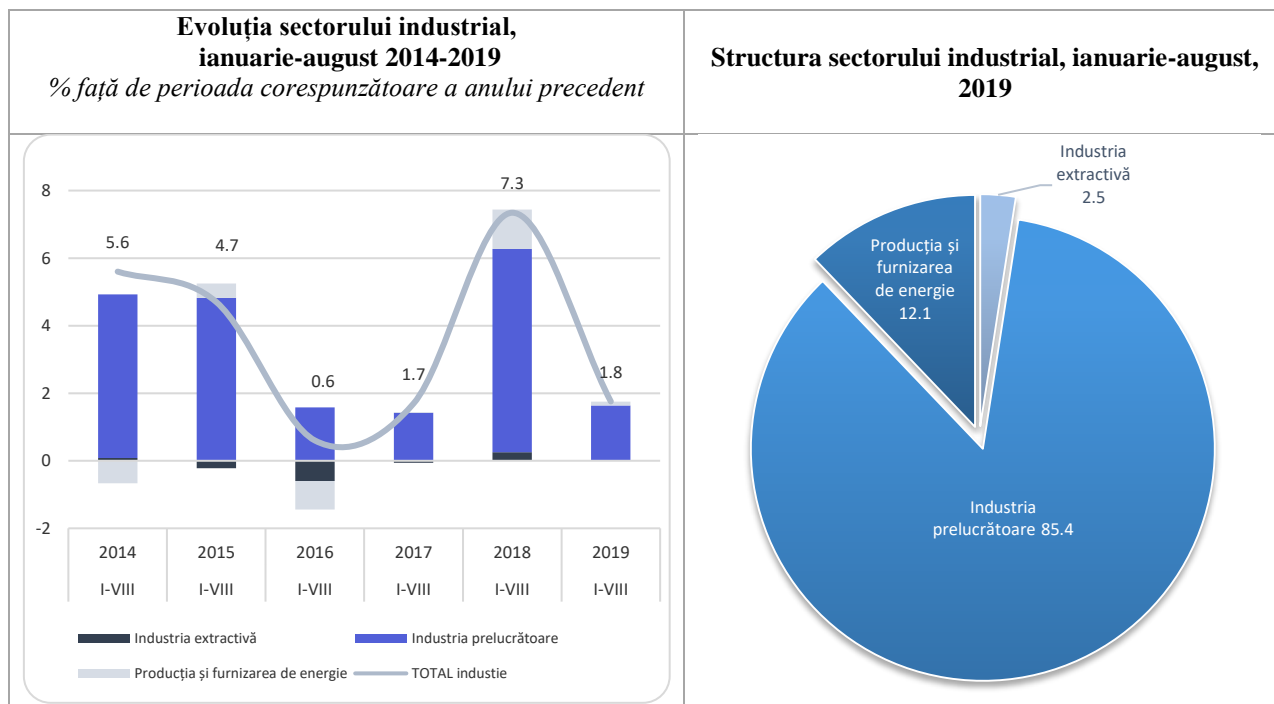
Deficitul bugetar a fost acoperit de surse interne și externe de finanțare sub formă de active financiare (creanțe, credite interne acordate instituțiilor nefinanciare și financiare, împrumuturi recreditate interne instituțiilor nefinanciare și financiare) și datorii (datorii interne, împrumuturi interne de la instituțiile nefinanciare și financiare).

3. Sectorul real

3.1. Industria

În ianuarie-august 2019 s-a înregistrat o creștere a volumului producției industriale cu 1,8%. Creșterea a fost determinată în special, de majorarea producției în ramura industriei prelucrătoare, care a crescut cu 1,9%. În celelalte ramuri industriale, de asemenea, s-au înregistrat evoluții pozitive, însă ne semnificative: producția și furnizarea de energie a înregistrat o creștere de 0,8% și industria extractivă – de 0,7%.

În ultimele luni se observă o temperare a ritmurilor de creștere a sectorului industrial, determinate, în special, de involuțiile din lunile mai și iunie (-5,7% și -2,2% respectiv), iar în cazul industriei extractive scăderi semnificative au început a fi înregistrate din luna mai, acestea ajungând până la 32,4% în luna august.

Sursa: Biroul Național de Statistică

Dezvoltarea industriei auto și a sectorului construcțiilor rămân a fi factorii de bază care au asigurat creșterea sectorului industrial în perioada analizată. Dacă acești factori nu se manifestau, sectorul industrial ar fi înregistrat un regres de circa -2%.

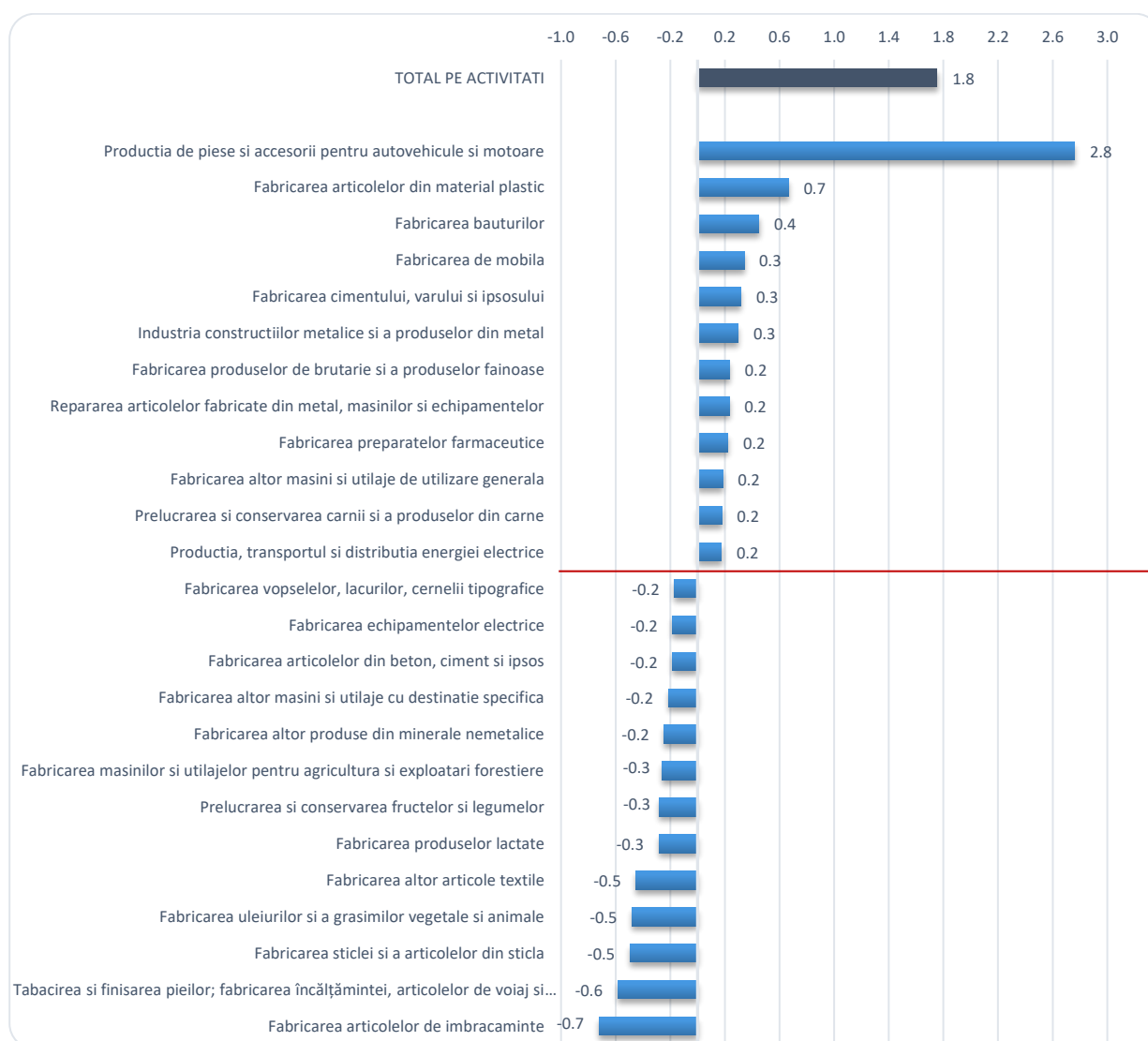
Fabricarea de piese pentru autovehicule și motoare a fost ramura principală care a contribuit la creșterea sectorului industrial. Ocupând o cotă de 3,5% în total industrie, această ramură a înregistrat o majorare de 49,9% în perioada ianuarie-august 2019, contribuind cu 2,8 p.p. la creșterea sectorului. Ramura respectivă continuă să se extindă datorită dezvoltării proiectelor investitorilor străini inițiate în perioada 2017-2019 în cadrul Zonelor Economice Libere.

De asemenea, în ascensiune au fost ramurile industriale conexe cu sectorul construcțiilor: fabricarea articolelor din material plastic, inclusiv geamuri, uși (creștere +19,4%; contribuția la creșterea industriei de +0,7 p.p.), fabricarea cimentului, varului și ipsosului (contribuția la creșterea industriei de +0,3 p.p.), fabricarea construcțiilor metalice și a produselor din metal (creștere de 16,4%; contribuția la creșterea industriei de +0,4 p.p.).

Creșteri importante în perioada ianuarie-august 2019, a înregistrat fabricarea băuturilor (creștere +4,7%; contribuția la creșterea industriei de +0,4 p.p.) și fabricarea de mobilă (creștere +13,5%; contribuția la creșterea industriei de +0,3 p.p.).

Pe lângă ramurile industriale menționate mai sus, un aport pozitiv la evoluția sectorului industrial l-au avut 2 ramuri ale industriei alimentare și anume fabricarea produselor de brutărie și a produselor făinoase (creștere +6,8%; contribuția la creșterea industriei de +0,2 p.p.) și fabricarea și prelucrarea cărnii (creștere +2,7%; contribuția la creșterea industriei de +0,2 p.p.), precum și fabricarea preparatelor farmaceutice (creștere +20,4%; contribuția la creșterea industriei de +0,2 p.p.), fabricarea de mașini și utilaje de utilizare generală (creștere +57,9%; contribuția la creșterea industriei de +0,2 p.p.), producția, transportul și distribuția energiei electrice (creștere +1,3%; contribuția la creșterea industriei de +0,2 p.p.).

Principalele ramuri care au influențat evoluția industriei, ianuarie-august 2019, p.p.
(+ influență pozitivă; - influență negativă)

Sursa: Biroul Național de Statistică

În același timp, în ianuarie-august 2019, ramuri industriale importante și-au restrâns volumul producției, stăgând evoluția sectorului industrial.

Industria alimentară, care produce circa $\frac{1}{4}$ din volumul producției industriale, și industria ușoară, care produce circa 14% din producția industrială au descrescut, în ianuarie-august 2019, cu circa 2,2% și 10% respectiv, cu un efect total de -2,1 p.p. asupra sectorului industrial. Dacă ramurile respective nu regresau și își păstrau volumul producției la nivelul anului trecut, ritmurile de creștere ale industriei ajungeau la circa 4%.

Scăderea producției *industrii alimentare* a fost cauzată de diminuările înregistrate în următoarele subramuri: fabricarea uleiurilor și grăsimilor (evoluție -22,3%; influența asupra industriei -0,5 p.p.), fabricarea produselor lactate (evoluție -7,1%; influența asupra industriei -0,3 p.p.), prelucrarea și conservarea fructelor și legumelor (evoluție -8,1%; influența asupra industriei -0,3 p.p.). Aceste 3 subramuri au un impact semnificativ asupra sectorului industrial, ocupând o cotă de circa 40% în structura industriei alimentare și circa 10% în total sectorul industrial.

Regresul din ramurile sus-menționate ar putea fi explicat atât de scăderea cantității și calității producției agricole utilizate ca materie primă (în 2018 producția de floarea soarelui a scăzut cu 2,5%), diminuarea cererii externe, existența unor bariere interne la certificarea producției, precum și de prezența unor

monopoluri și oligopoluri în cadrul acestor segmente de piață. În cazul industriei lactatelor scăderea este legată și de situația nefavorabilă din sectorul zootehnic (scăderea continuă a efectivului de vaci, ovine și caprine și respectiv a producției de lapte, concentrarea efectivului de animale în sectorul casnic), și de imposibilitatea certificării calității producției animaliere pentru export în Uniunea Europeană, ceea ce limitează dezvoltarea ramurii.

În cazul *industriei ușoare*, sunt în diminuare pronunțată toate 3 sub-ramuri din care e constituită: fabricarea articolelor de îmbrăcăminte (evoluție -8,2%; influența asupra industriei -0,7 p.p.), tăbăcirea și finisarea pieilor, fabricarea articolelor de voiaj și marochinărie, harnașamentelor și încălțăminte (evoluție -20,6%; influența asupra industriei -0,6 p.p.), fabricarea altor produse textile, altele decât îmbrăcăminte (evoluție -78 %; influența asupra industriei -0,5 p.p.). Factorul de bază care a provocat aceste descreșteri a constituit diminuarea cererii externe și scăderea prețurilor pe piețele externe, produsele industriei ușoare fiind exportate în proporție de 80%.

De asemenea, o contribuție negativă esențială la rezultatul sectorului industrial au avut următoarele ramuri: fabricarea sticlei și articolelor din sticlă (-20,7%); fabricarea de mașini și utilaje pentru agricultură și exploatarea forestieră și altor utilaje cu destinație specifică.

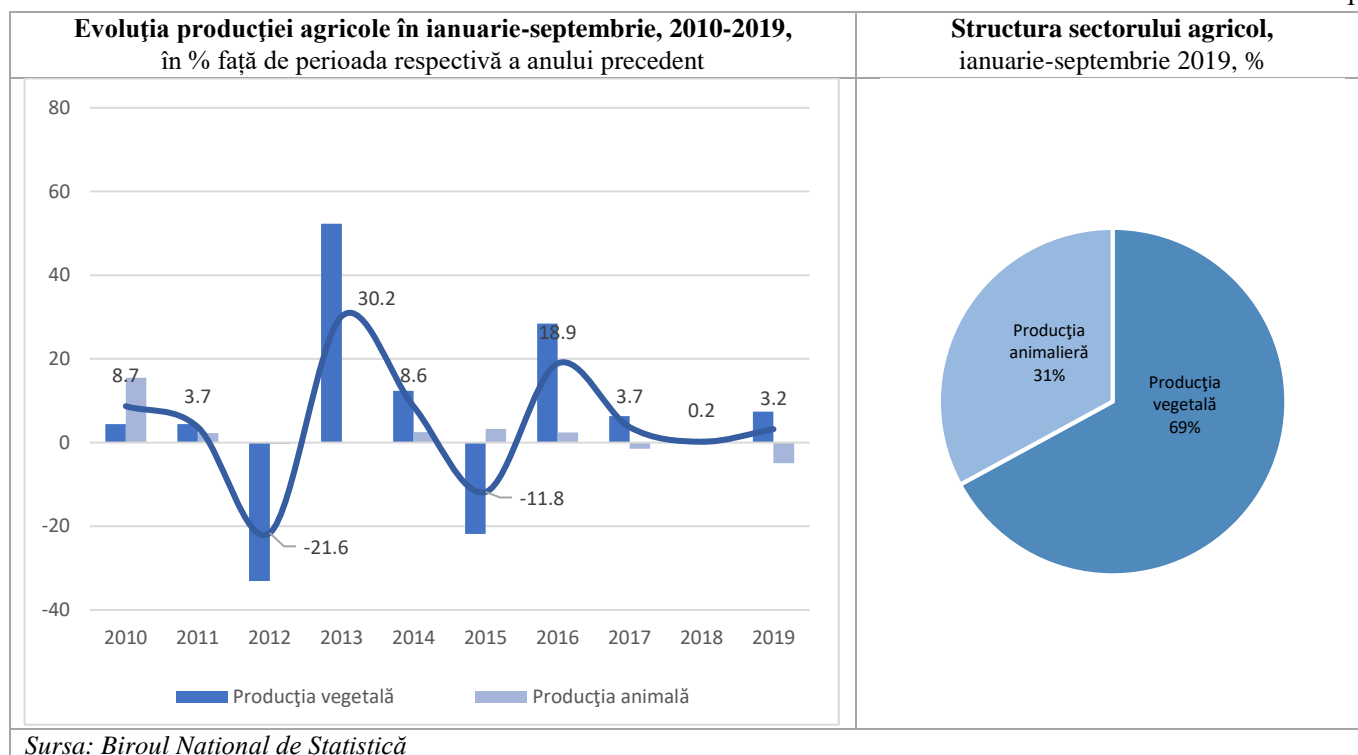
3.2. Agricultură

Producția globală agricolă în ianuarie-septembrie 2019, conform estimărilor preliminare, a înregistrat o **creștere de 3,2%** (în prețuri comparabile) față de perioada respectivă a anului 2018, însumând în prețuri curente circa 24,1 mild. lei. Majorarea producției agricole a fost determinată, în special, de creșterea producției vegetale, care a înregistrat un salt de 7,4% și a contribuit cu 4,9 p.p. la creștere. Cota producției vegetale în sectorul agricol constituie circa 69%.

Volumul producției animaliere s-a diminuat în perioada celor 9 luni ale anului 2019 până la 4,9%, contribuind negativ la evoluția sectorului cu -1,7 p.p. Sectorul zootehnic generează circa 31% din valoarea producției totale agricole.

Rezultatele înregistrate în 9 luni creează premisele necesare pentru a anticipa că sectorul agricol va atinge rezultate pozitive al patrulea an consecutiv, fapt înregistrat pentru prima dată în istoria Republicii Moldova din 1990 încoace.

Creșterea investițiilor și modernizarea sectorului prin introducerea tehnologiilor performante, orientarea spre producția cu valoare adăugată înaltă, sporirea adaptabilității culturilor agricole la condițiile de secetă și creșterea suprafețelor irigate, utilizarea fertilizanților, a semințelor și materialului săditor calitativ sunt direcțiile de politici implementate pentru dezvoltarea sectorului agricol și s-ar putea număra printre factorii care au asigurat stabilizarea creșterii agriculturii în acești ani. Totodată, manifestarea în perioada respectivă a unor condiții climaterice relativ stabile fără șocuri profunde, de asemenea, au avut un impact asupra rezultatului obținut.

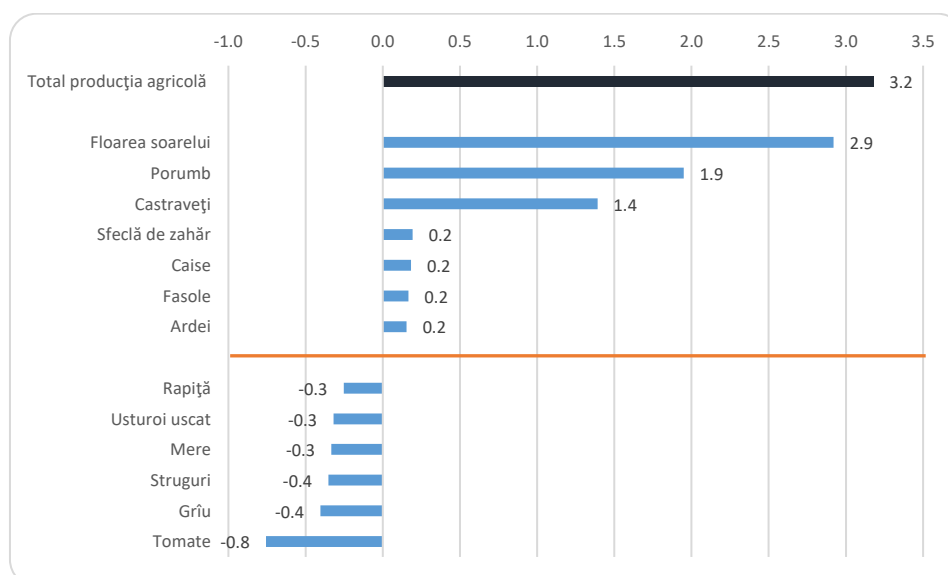
Producția vegetală a fost sub-ramura sectorului agricol care a asigurat creșterea producției agricole în primele 9 luni ale anului. Volumul producției fitotehnice a crescut cu 7,4% în ianuarie-septembrie 2019.

Cel mai mare impact la creștere a fost asigurat de majorarea volumului producției la următoarele culturi agricole: floarea soarelui (+22,4%), porumb (+33,8%), legume de câmp, în special, castraveții (+77,8%) și ardeii (+58,4%), sfecla de zahăr (+45,4%), leguminoase boabe, în special, fasolea (+17%), precum și caisele (+68,6%) din categoria fructelor sâmburoase.

Un efect negativ asupra evoluției sectorului agricol a fost înregistrat din partea următoarelor culturi agricole: tomatele (-47,9%), grâul (-2,9%), strugurii (-7%), fructele sâmburoase, în special, merele (-20,9%), usturoiul (-24,5%) și rapița (-11,1%).

Principalele culturi agricole care au influențat evoluția producției globale agricole

(gradul de influență (+/-) asupra producției globale agricole)
(ianuarie-septembrie, 2019 față de 2018, p.p.)

Sursa: Biroul Național de Statistică

Sectorul zootehnic în ianuarie-septembrie 2019 a înregistrat o scădere de 4,9%.

Descrescerea sectorului zootehnic a fost determinată, în special, de micșorarea volumului producției (creșterii) vitelor și păsărilor (în masă vie) și a celei de lapte (-5,1% și -9,3% respectiv). Aceste descresceri au avut loc, în special, din cauza producției zootehnice scăzute în gospodăriile populației. Dacă la nivelul întreprinderilor zootehnice, producția de carne s-a păstrat practic la nivelul anului trecut (-0,2%), iar producția de lapte a crescut cu 3,4%, atunci în gospodăriile populației s-au înregistrat doar rezultate negative (-8,4% - producția de carne și -9,9% - producția de lapte).

Diminuarea producției de lapte a avut un efect negativ profund asupra sectorului agricol, generând o influență de -2,2 p.p. Această evoluție este explicată de micșorarea continuă a efectivului de vaci, care în 9 luni ale anului 2019 a coborât până la circa 91,8 mii capete, cu 8,2% mai puțin comparativ cu perioada similară a anului trecut. Doar 5,4% din efectivul de vaci sunt deținute de întreprinderi, în rest (94,6%) acestea sunt concentrate în gospodăriile populației, unde și se înregistrează diminuările continue ale efectivului de vaci.

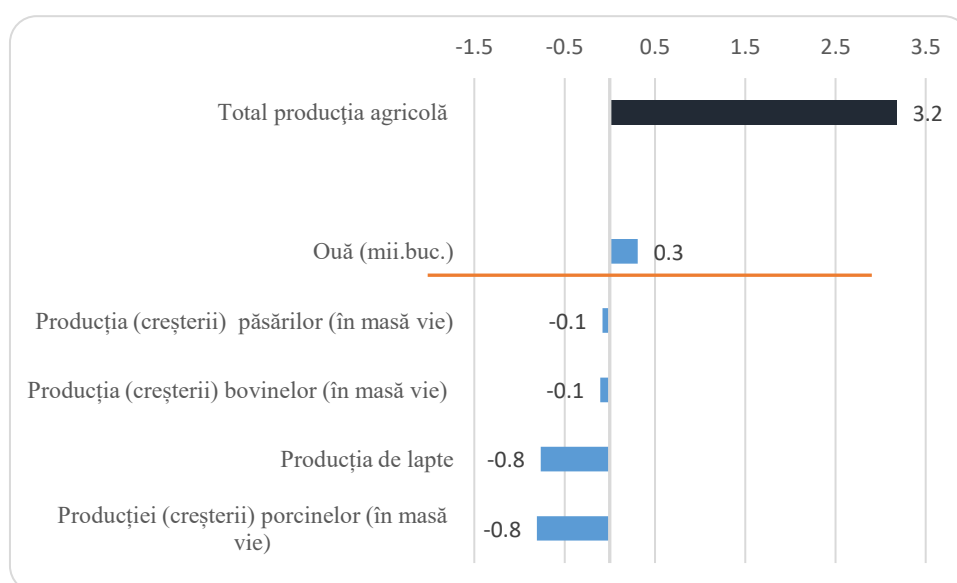
Situația nefavorabilă din sectorul zootehnic are impact negativ și asupra sectorului industrial. Volumul producției de lactate al treilea an la rând este pe un trend negativ, în ianuarie-august 2019 înregistrându-se o descrescere de 7,1%.

O influență pozitivă asupra sectorului agricol a avut-o producția de ouă. Valoarea producției de ouă a crescut cu 9% în perioada analizată. Această creștere s-a datorat atât majorării producției de ouă în cadrul întreprinderilor (+10,8%), cât și în cadrul gospodăriilor populației (+7,7%).

Concentrarea efectivului de animale în gospodăriile individuale ale populației, productivitatea scăzută a sectorului, numărul mic de întreprinderi zootehnice, piața mică de desfacere rămân a fi principalele probleme care creează impedimente în dezvoltarea zootehniei. Constrângeri majore în dezvoltarea sectorului sunt create și de imposibilitatea certificării calității producției animaliere, din care cauză aceasta nu poate fi exportată în Uniunea Europeană. Această situație generează costuri de producție suplimentare și presiuni concurențiale crescânde asupra sectoarelor conexe, cum ar fi industria alimentară.

Gradul de influență asupra creșterii (+), descrescerea (-) producției globale agricole a subsectoarelor din zootehnie,

(ianuarie-septembrie, 2019 față de 2018, p.p.)

Sursa: Biroul Național de Statistică

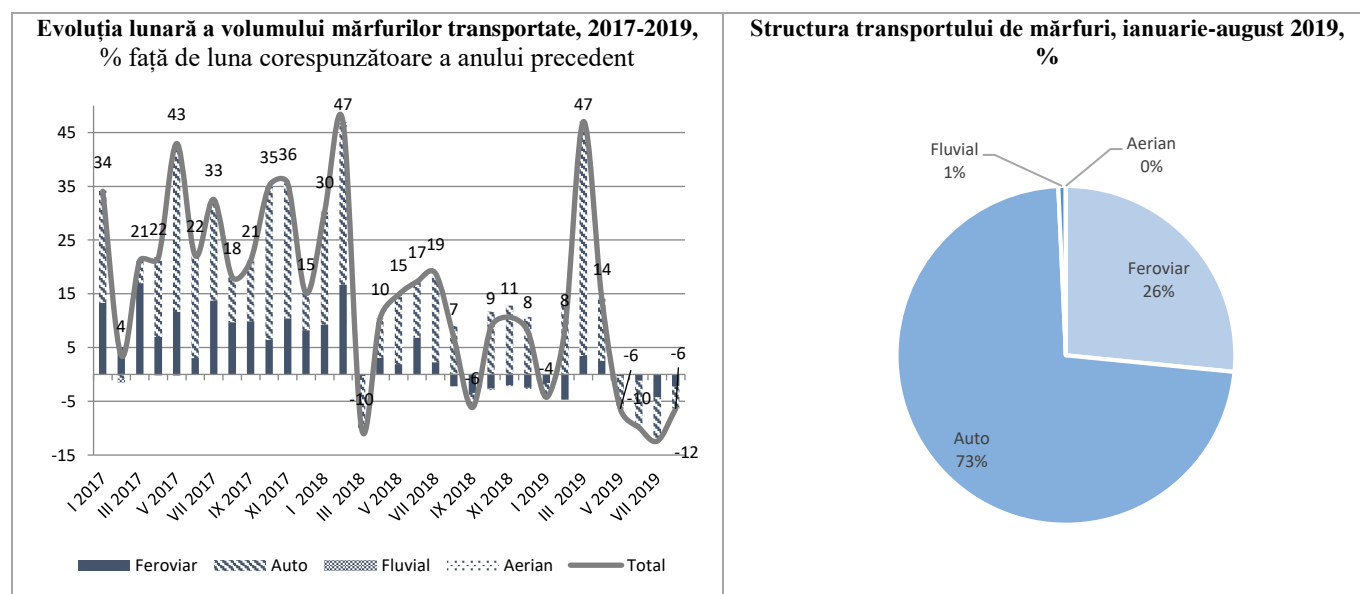
3.3. Transportul

Volumul mărfurilor transportate în ianuarie-august 2019 a crescut cu 1,3%, însumând circa 11,7 mil. tone. Creșteri ale volumului mărfurilor transportate au fost înregistrate în cazul transportului aerian – cu 32,2% și transportului rutier – cu 3,5%. Transportul fluvial și transportul feroviar au fost în descreștere – cu 0,7% și 4,3% respectiv.

Concomitent a crescut parcursul mărfurilor (+6,2%), însumând în total circa 3,2 miliard. tone-km.

Deja 4 luni la rând (mai-august) volumul mărfurilor transportate a înregistrat diminuări continui (în medie cu circa 9%), fapt ce a condus la diminuarea ritmurilor de creștere în perioada ianuarie-august 2019. Aceste evoluții sunt legate de involuțiile înregistrate în unele sectoare economice. În perioada mai-august, în medie, exporturile au scăzut cu 4%, iar importurile – cu 2%.

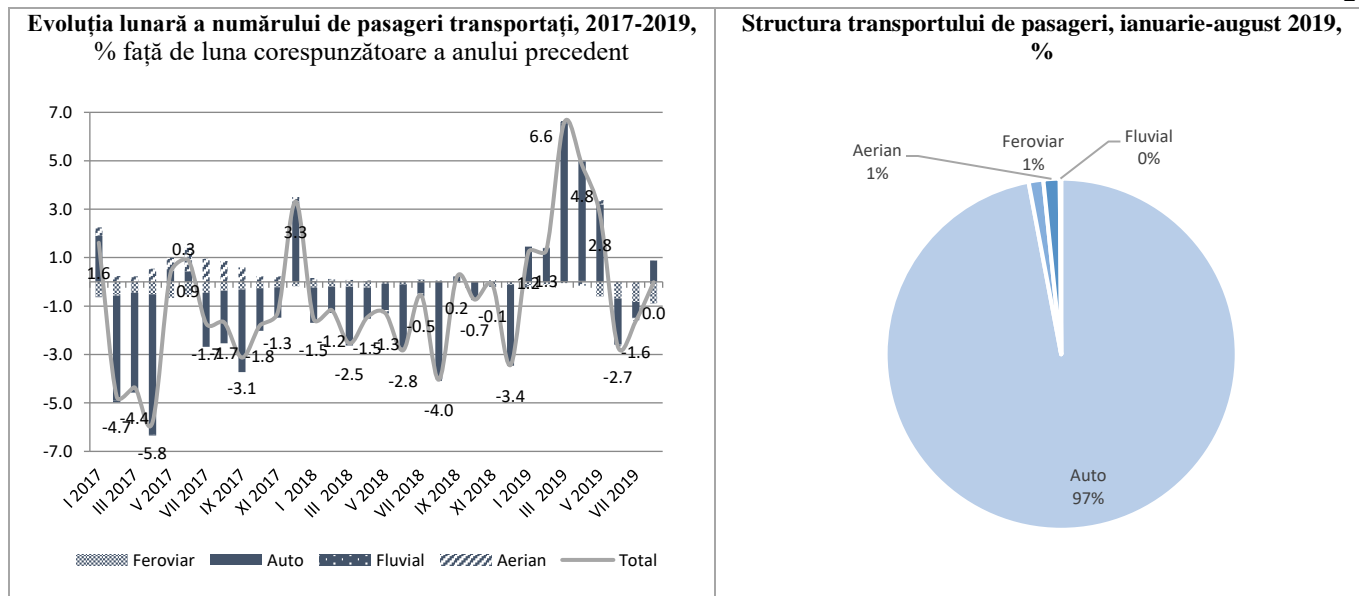
În structura serviciilor de transport predomină transportul rutier, care ocupă circa 72,7% din volumul total al serviciilor, urmat de transportul feroviar, cu o pondere de circa 26,6%. Transportul naval și aerian de mărfuri dețin o cotă neînsemnată în structura serviciilor respective, de circa 0,7%.

Sursă: Biroul Național de Statistică

În ianuarie-august 2019 numărul pasagerilor transportați a crescut cu circa 1,6%, de aceste servicii beneficiind în total circa 68 milioane pasageri. Creșteri ale numărului de pasageri au fost înregistrate în cazul transportului rutier (+2,1%), ce ocupă o cotă de 97% pe piața serviciilor de transport-pasageri și în cazul transportului fluvial (+1,7%), cota căruia constituie doar 0,1%. Totodată, transportul de călători pe cale feroviară s-a diminuat semnificativ, cu circa 23,5%, iar cel pe cale aeriană cu circa 1,4%. Datorită descreșterilor în aceste domenii, în perioada iunie-august s-a înregistrat un regres de 1,4% a numărului de pasageri transportați.

La fel ca și în cazul transportului de mărfuri, piața serviciilor de transport pasageri este dominată de transportul rutier (97%) și, în timp, această tendință se menține.

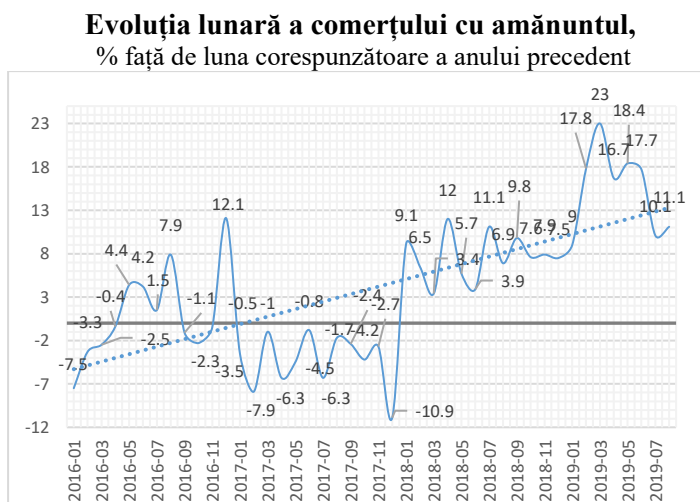
Sursă: Biroul Național de Statistică

Printre problemele de bază ale sectorului de transport rămân a fi *transportul ilicit de pasageri, performanța scăzută a serviciilor de transport public și a transportului feroviar*, fapt ce influențează scăderea continuă a pasagerilor transportați și creșterea traficului de transport rutier. Conform ultimelor date disponibile (2017), ponderea economiei neobservate în sectorul transporturilor constituie circa 7,8%. Totodată, din cauza subdezvoltării sectorului feroviar, în Republica Moldova se accentuează tendința de migrare a traficului de la calea ferată spre transportul rutier, deși tendința și viziunea de dezvoltare a sectorului de transport în țările UE este inversă.

3.4. Comerțul intern cu bunuri și servicii

În ianuarie-august 2019, cifra de afaceri în **comerțul cu amănuntul** a însumat circa 37,5 mld. lei și a înregistrat o creștere de circa 15% (în prețuri comparabile) față de perioada similară a anului trecut. Creșterile volumului mărfurilor comercializate cu amănuntul demonstrează o creștere a cererii de mărfuri din partea populației, fapt datorat, în special, de creșterea reală a veniturilor salariale, a creditelor noi de consum, precum și a altor surse de venituri.

În structura vânzărilor pe grupe de mărfuri predomină produsele nealimentare, cota cărora constituie circa 70%, inclusiv carburanți pentru autovehicule – 21,7%, produse de uz casnic – 15,6%, echipament informatic și de telecomunicații – 2,5%, bunuri culturale – 1,6%. Vânzările de produse alimentare reprezintă circa 30% din volumul total al vânzărilor.

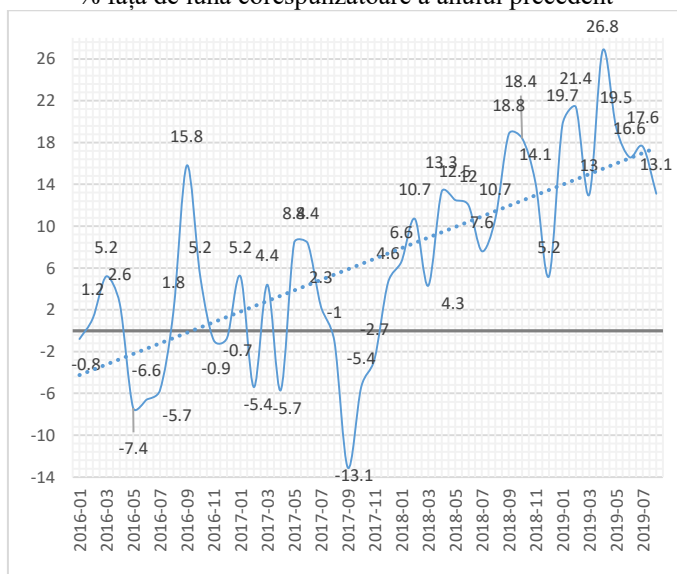

Sursă: Biroul Național de Statistică

Volumul serviciilor de piață prestate populației, de asemenea, a crescut esențial. În ianuarie-august 2019, cifra de afaceri pentru serviciile de piață prestate populației au marcat o creștere de 18% (în prețuri comparabile) și a însumat circa 14,1 mild. lei. La fel ca în cazul comerțului cu amănuntul, factorul de bază care a influențat creșterea solicitărilor de servicii a constituit îmbunătățirea situației financiare a populației.

Evoluția lunară a cifrei de afaceri pentru serviciile prestate populației,

% față de luna corespunzătoare a anului precedent

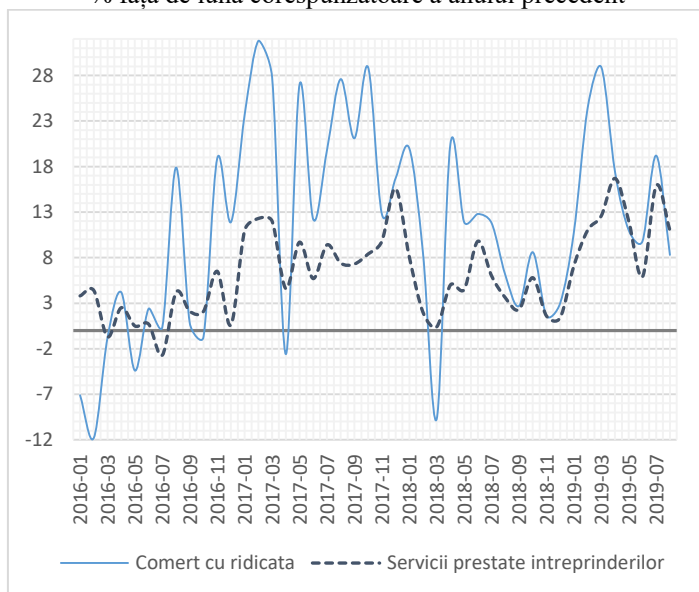

Sursă: Biroul Național de Statistică

accelerat. În ianuarie-august 2019, **comerțul cu ridicata**, care asigură intermedierea dintre producători și comercianții cu amănuntul, s-a majorat cu 16,1% (în prețuri curente) și a înregistrat o valoare a cifrei de afaceri de circa 73,3 mild. lei. O influență majoră asupra creșterii comerțului cu ridicata au avut-o vânzările de produse de larg consum (+16,7%), vânzările de produse agricole și animale vii (+20% creștere), vânzările cu ridicata a bunurilor de consum (16,7%), vânzările de produse alimentare, băuturi și tutun (+8,2% creștere). În descreștere a fost comerțul cu ridicata de echipament informatic și de telecomunicații (-30,5%).

Evoluția lunară a comerțului cu ridicata și serviciilor prestate întreprinderilor,

% față de luna corespunzătoare a anului precedent

Sursă: Biroul Național de Statistică

În structura vânzărilor, predomină serviciile prestate în domeniul sănătății și asistență socială (circa 43,6% din volumul total), după care urmează serviciile în alimentația publică și cazare (20,1%), turism, activități de recreare și agrement (23,4%), învățământ (9,9%). Comparativ cu perioada similară a anului trecut, în structura serviciilor se evidențiază tendința de creștere a ponderii serviciilor de recreare și agrement (+3,8 p.p) și a activităților de cazare și alimentație publică (+1,6 p.p.), concomitent cu scăderea ponderii serviciilor de sănătate și asistență socială (-2,7 p.p.) și activităților agențiilor turistice (-2,5 p.p.).

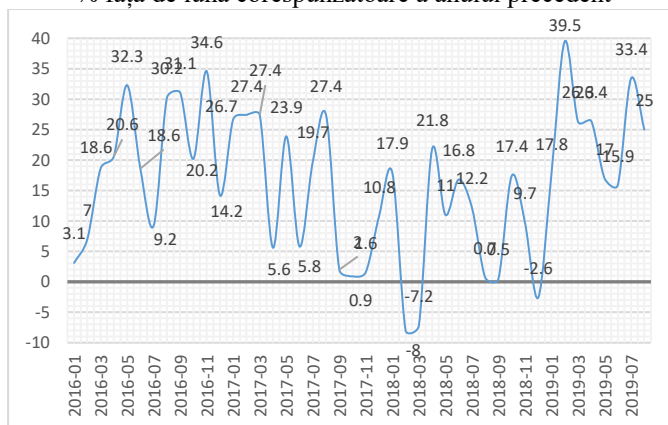
Volumul schimburilor comerciale între producători și comercianți, de asemenea, s-a

Concomitent, a crescut volumul **serviciilor prestate întreprinderilor**. În ianuarie-august, acestea s-au majorat cu circa 11,7% (în prețuri curente), înregistrând o cifră de afaceri de circa 30 mild. lei. Cerere sporită a fost înregistrată, în special, pentru serviciile de transport și depozitare (+8,2%), tranzacțiile imobiliare (+27,2%), serviciile în domeniul tehnologiei informației (+38,2%), și activitățile de publicitate și studiere a pieței (+17,9%).

Ameliorarea comerțului cu ridicata se explică, pe de o parte, de creșterea cererii din partea comercianților cu amănuntul, pe de altă parte, de dinamizarea activității întreprinderilor ce utilizează în procesele de producție materie primă furnizată de rețeaua de comerț angro, precum și a agenților economici ce utilizează servicii din partea altor întreprinderi pentru a-și asigura activitatea economică.

Cifra de afaceri în **comerț, întreținere și reparație a autovehiculelor și motocicletelor**, a crescut cu 24,9% (în prețuri curente), înregistrând o valoare de 7,1 miliard lei. Această creștere se datorează creșterii cifrei de afaceri la comerțul cu piese pentru autovehicule (+26,6%), comerțul cu autovehicule (+20,7%) și la serviciile de întreținere și reparație a autovehiculelor (+24,7%).

Evoluția lunară a comerțului cu autovehicule
% față de luna corespunzătoare a anului precedent

Sursă: Biroul Național de Statistică

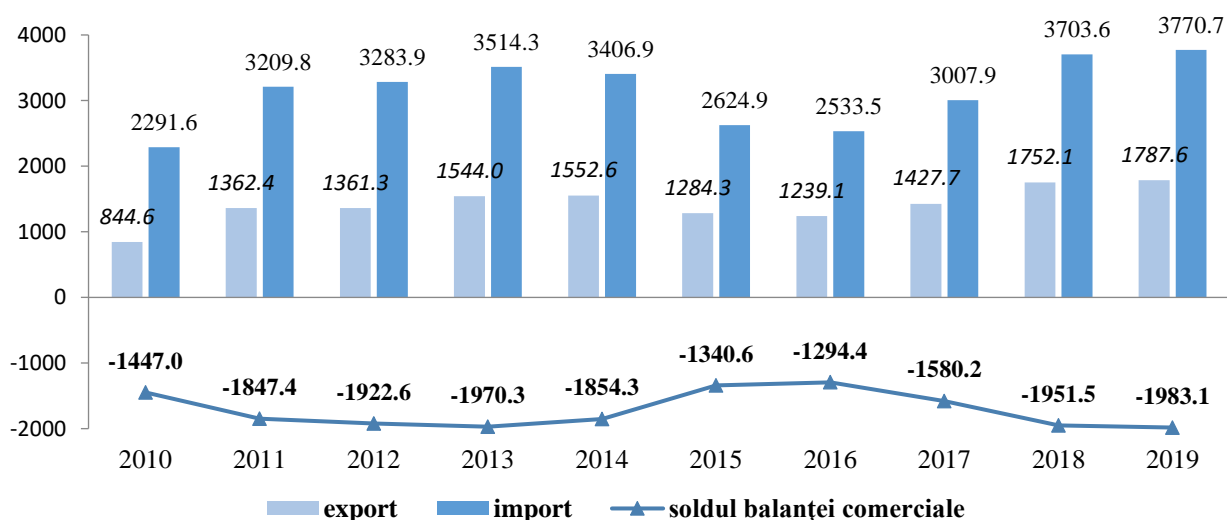
4. Sectorul extern

4.1. Comerț exterior

Evoluția comerțului exterior în ianuarie-august 2019 a fost influențată de temperarea creșterii economice în țările care sunt parteneri comerciali principali ai țării noastre, diminuarea prețurilor la resursele energetice, în special la gaz natural, valorificarea oportunităților oferite de acordurile de cooperare internațională (Acordul de Asociere cu Uniunea Europeană, în vederea valorificării oportunităților Zonei de Liber Schimb Aprofundat și Cuprinzător cu UE, Acordul de Comerț Liber cu Turcia).

Exporturile de mărfuri realizate în ianuarie-august 2019 au înregistrat o valoare de 1787,6 mil. dolari SUA, mai mult cu 35,5 mil. dolari comparativ cu ianuarie-august 2018, iar importurile – 3770,7 mil. dolari, mai mult cu 67,1 mil. dolari. În termeni nominali exporturile s-au majorat cu 2%, iar importurile – cu 1,8%.

Evoluția exportului, importului și soldului balanței comerciale
în ianuarie-august 2010-2019, mil. dolari SUA

Sursă: Biroul Național de Statistică

Decalajul în evoluția exporturilor și importurilor a determinat acumularea unui deficit al balanței comerciale de 1983,1 mil. dolari, cu 31,6 mil. dolari (+1,6%) mai mare față de cel înregistrat în ianuarie-august 2018. În structura soldului balanței comerciale predomină soldul negativ la: petrol, produse petroliere și produse înrudite (18,2% din total), gaz și produse industriale obținute din gaz (8,9%), vehicule rutiere (9,9%), fire, țesături, articole textile (7%), mașini și aparate specializate pentru industriile specifice

(6,3%), mașini și aparate industriale cu aplicații generale (5,6%), produse medicinale și farmaceutice (5,5%), aparate și echipamente de telecomunicații și pentru înregistrarea și reproducerea sunetului și imaginii (5,1%) etc., acestea fiind destinate atât pentru consumul populației, cât și pentru aprovizionarea întreprinderilor cu materie primă.

Totodată, s-a înregistrat un sold pozitiv la semințe și fructe oleaginoase (6,4%), cereale și preparate pe bază de cereale (5,9%), mașini și aparate electrice și părți ale acestora (5,6%), îmbrăcăminte și accesorii (5%), băuturi (4%) etc.

Dinamica schimburilor comerciale

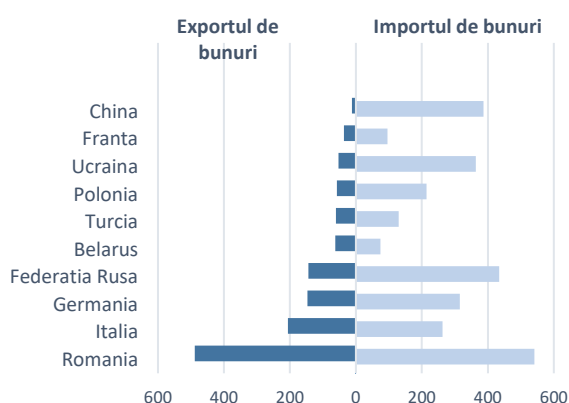
	Ianuarie-august 2018			Ianuarie-august 2019		
	mil. dolari SUA	structura, %	în % față de ianuarie-august 2017	mil. dolari SUA	structura, %	în % față de ianuarie-august 2018
Export – total	1752.1	100.0	122.7	1787.6	100.0	102.0
<i>inclusiv în:</i>						
țările Uniunii Europene (UE-28)	1213.5	69.3	132.5	1173.9	65.7	96.7
țările CSI	277.2	15.8	93.2	261.6	14.6	94.4
celelalte țări ale lumii	261.4	14.9	121.8	352.1	19.7	134.7
Import – total	3703.6	100.0	123.1	3770.7	100.0	101.8
<i>inclusiv din:</i>						
țările Uniunii Europene (UE-28)	1873.6	50.6	125.0	1887.0	50.0	100.7
țările CSI	889.8	24.0	119.9	917.3	24.3	103.1
celelalte țări ale lumii	940.2	25.4	122.5	966.4	25.6	102.8
Balanța comercială	-1951.5	x	123.5	-1983.1	x	101.6
Gradul de acoperire a importului prin export	47.3%	x	-0.2 p.p.	47.4%	x	0.1 p.p.

Sursă: Biroul Național de Statistică

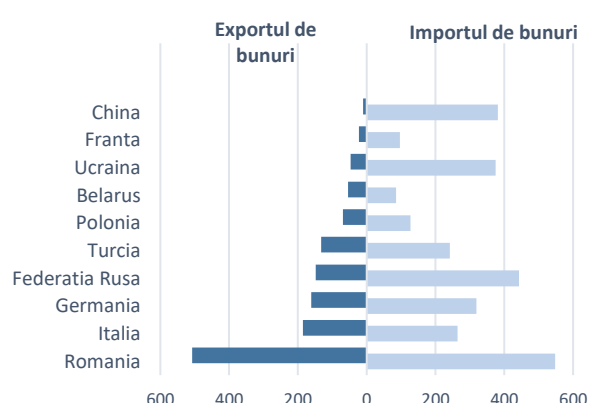
În cadrul comerțului exterior pe grupe de țări, s-a atestat diminuarea deficitului balanței comerciale în raport cu celelalte țări ale lumii - cu 9,5%, iar cu țările CSI și UE a fost înregistrată o majorare cu 7% și cu 8%.

Primele 10 țări-parteneri în derularea export-import, mil. dolari SUA

ianuarie-august 2018

ianuarie-august 2019

Sursă: Biroul Național de Statistică

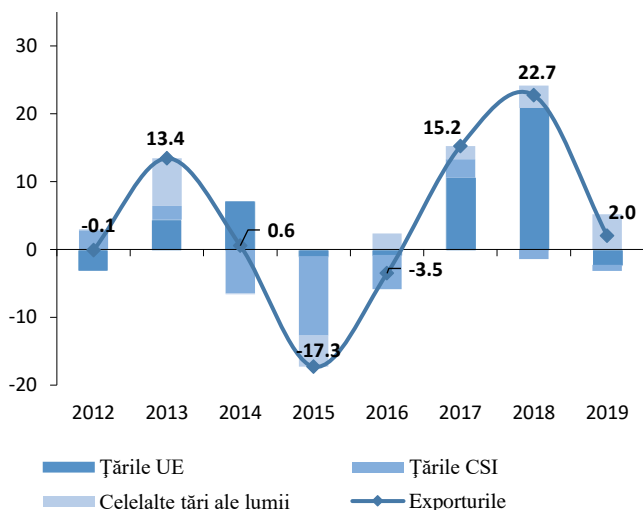
Gradul de acoperire a importurilor cu exporturi în ianuarie-august 2019 a constituit 47,4%, față de 47,3% înregistrat în ianuarie-august 2018.

Exporturile după destinație. Creșterea exporturilor s-a datorat în totalitate livrărilor cu destinația "celelalte țări ale lumii", care au asigurat 255,5% din creșterea totală a exporturilor, însumând 352,1 mil. dolari și depășind cu 34,7% valoarea din ianuarie-august 2018. Printre acestea se remarcă exporturile către

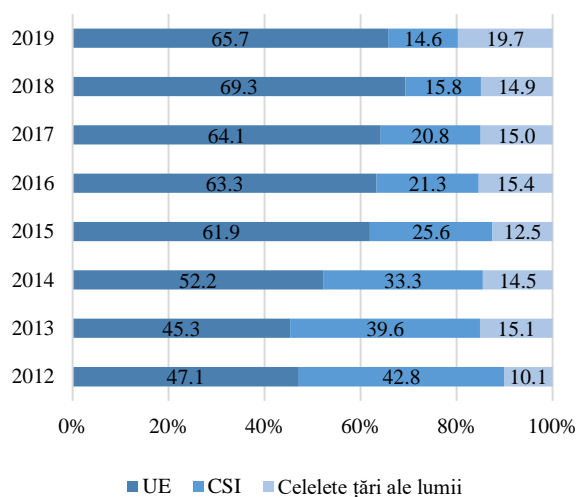

Turcia – în valoare de 132,8 mil. dolari (în creștere de 2,3 ori) și Elveția – 53,2 mil. dolari (de 1,5 ori mai mult).

Creșterea anuală a exporturilor (%) și contribuția pe grupe de țări (p.p.), în ianuarie-august 2012-2019

Structura exporturilor pe grupe de țări în ianuarie-august 2012-2019 (%)

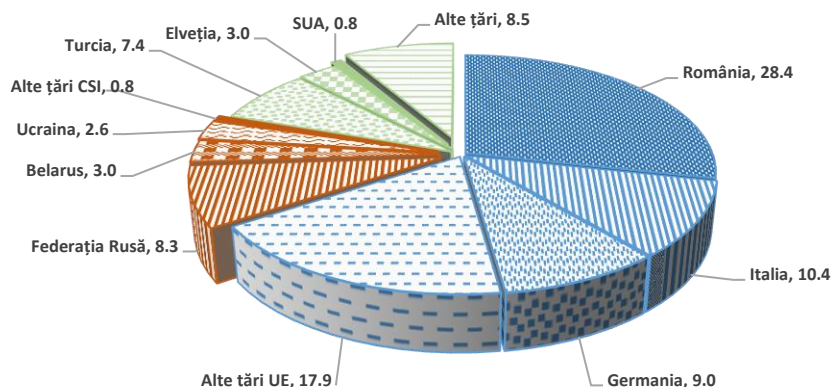

Sursă: Biroul Național de Statistică

Principala destinație a exporturilor Republicii Moldova rămâne țările Uniunii Europene, cu o pondere de circa 65,7% în total export. Livrările de mărfuri către această grupă de țări au însumat 1173,9 mil. dolari și s-au micșorat cu 3,3% față de ianuarie-august 2018, având cea mai accentuată contribuție negativă la evoluția exporturilor și au sustras 111,5% din creșterea acestora. Cele mai semnificative exporturi au avut ca destinație țări precum: România – 507,9 mil. dolari (+4%), fiind și cea mai importantă piață de desfacere a Republicii Moldova, Italia – 185,2 mil. dolari (-10,1%), Germania – 160,9 mil. dolari (+9,2%), Polonia – 69,2 mil. dolari (+13,7%), Republica Cehă – 35,3 mil. dolari (+33,3%) etc. Se observă o reorientare a exporturilor din direcția țărilor CSI spre UE, în special, în cazul semințelor de floarea soarelui, vinului și strugurilor fructelor, datorată pe de o parte de restricțiile impuse de Federația Rusă, iar pe de altă parte de noile oportunități oferite de DCFTA.

Livrările către țările CSI au contribuit negativ la creșterea exporturilor cu 43,9%. Exporturile către această grupă de țări au însumat 261,6 mil. dolari, în descreștere cu 5,7% față de ianuarie-august 2018. Cele mai multe mărfuri au fost livrate Federației Ruse – în valoare de 147,8 mil. dolari (+2,6%), Republicii Belarus – 53,9 mil. dolari (-13,6%) și Ucrainei – 46,5 mil. dolari (-11,7%).

Ponderea principalelor țări în exportul total, % (8 luni 2019)

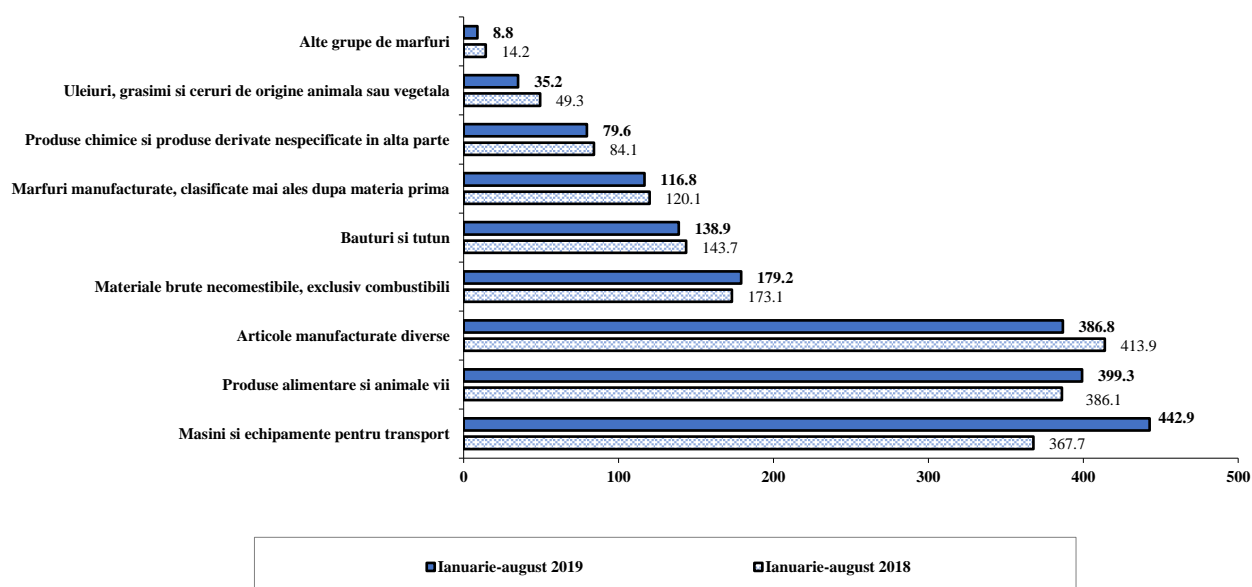
Sursă: Biroul Național de Statistică

Exporturile pe grupe de mărfuri. Creșterea exporturilor a fost determinată în cea mai mare parte de extinderea activității investitorilor străini în Zonele Economice Libere și sporirea capacităților de producere a industriilor care activează în lohn (în special, în ramura industriei auto, asigurând majorări de exporturi preponderent la categoriile „mașini și aparate electrice și părți ale acestora”, „mașini și aparate industriale cu aplicații generale”, „vehicule rutiere”, precum și de majorarea exporturilor unor produse agroalimentare (cereale și preparate pe bază de cereale, legume și fructe, semințe și fructe oleaginoase etc.), datorită unei cereri sporite preponderent din partea țărilor UE pentru aceste produse.

Circa 30% din valoarea exporturilor reprezintă reexporturile de mărfuri străine, care au însumat 531,9 mil. dolari și s-au diminuat cu 8,1% comparativ cu ianuarie-august 2018. Reexporturile de mărfuri străine după prelucrare dețin 21,6% din total exporturi, iar reexporturile clasice de mărfuri, care nu au suferit transformări esențiale – 8,2%.

Exporturile de mărfuri autohtone în ianuarie-august 2019 au constituit 1255,7 mil. dolari, cu o pondere de 70,2% din total exporturi și s-au majorat cu 7% față de ianuarie-august 2018.

Evoluția exporturilor de mărfuri în ianuarie-august 2018-2019, mil. dolari SUA

Sursă: Biroul Național de Statistică

Factorul cel mai important care a impulsionat creșterea exporturilor a fost intensificarea activității întreprinderilor din domeniul industriei auto: valoarea livrărilor de *mașini și echipamente pentru transport* a constituit 442,9 mil. dolari, înregistrând o creștere cu 20,4%. De menționat, că ponderea acestor mărfuri în total export este cea mai semnificativă – 24,8%, influențând creșterea totală a exporturilor în proporție de 212,6%. Din această secțiune de mărfuri, se remarcă exporturile de mașini și aparate electrice și părți ale acestora, care au asigurat 193,2% din creștere.

Valoarea exporturilor de *produse alimentare și animale vii* a însumat 399,3 mil. dolari (22,3% în total export), fiind în creștere cu 3,4% față de ianuarie-august 2018. Astfel, acestea au contribuit la creșterea totală a exporturilor în proporție de 37,2%, inclusiv cereale și preparate pe bază de cereale – 73,1%. Totodată, exporturile de zahăr, preparate pe bază de zahăr; miere au avut o contribuție negativă de 23%, produse lactate și ouă de păsări – de 10,3%, animale vii – de 7,4% etc.

Exporturile de *articole manufacturate diverse* s-au diminuat cu 6,5%, însumând 386,8 mil. dolari (21,6% în total exporturi). Contribuția negativă a acestora la evoluția exporturilor a fost cea mai accentuată – în mărime de 76,6%, din care îmbrăcăminte și accesorii – 61,8%, mobilă și părțile ei – 23,9%, articolelor de

voiaj; sacoșe și similare – 7,9%, de menționat, că fabricarea articolelor de voiaj; sacoșe și similare a fost în descreștere cu 20,6%), îmbrăcăminte și accesorii – cu 8,2%. În același timp, exporturile de articole diverse au avut o contribuție pozitivă de 18,2%.

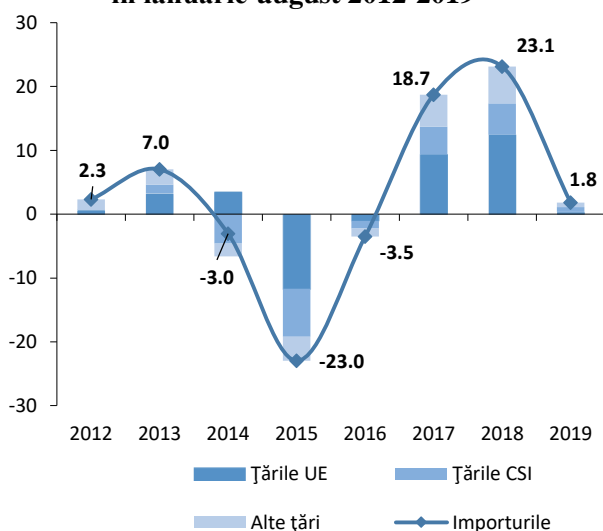
Valoarea exporturilor de *materiale brute necomestibile, exclusiv combustibili* s-a majorat cu 3,5% față de ianuarie-august 2018, însumând 179,2 mil. dolari (10% în total exporturi). Acestea au asigurat 17,3% din creșterea totală a exporturilor, în totalitate din contul livrărilor de semințe și fructe oleaginoase, contribuția cărora a fost de 27,2%. Concomitent, micșorarea livrărilor de îngrășăminte naturale și minerale naturale au contribuit negativ la creșterea exporturilor - în proporție de 4,5%, piei crude, piei tăbăcite și blănuri brute - 3,2% etc.

Exportul de *băuturi și tutun* în ianuarie-august 2019 a constituit 138,9 mil. dolari, cu 3,3% mai puțin față de ianuarie-august 2018 și o pondere de circa 7,8% în total export. În cadrul acestei secțiuni de mărfuri preponderente rămân a fi exporturile de băuturi, volumul cărora a constituit 121,8 mil. dolari, cu 5,6% mai puțin față de ianuarie-august 2018 și care a contribuit negativ la creșterea total exporturi în mărime de 20,6%. Totodată, exportul de tutun brut și prelucrat – a constituit circa 17,1 mil. dolari, cu 17,5% mai mult, față de ianuarie-august 2018, contribuind la creșterea totală a exporturilor cu 7,2%.

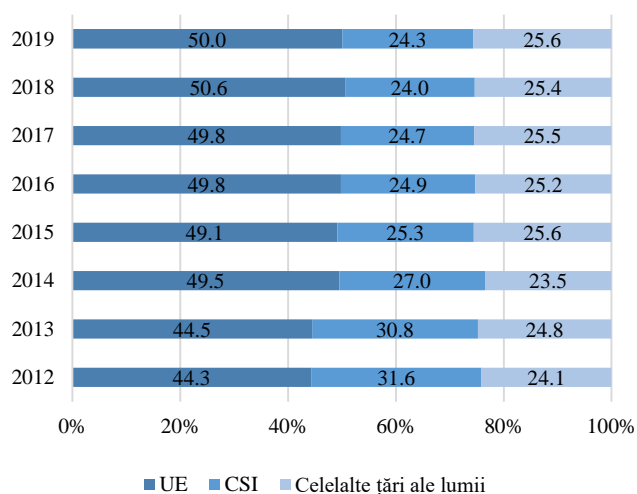
Produsele chimice și produsele derivate nespecificate în altă parte au fost exportate în valoare de 79,6 mil. dolari, micșorându-se cu 5,4%. Acestea au contribuit la diminuarea totală a exporturilor în proporție de 12,7%, inclusiv produse chimice organice - de 11,8%, uleiuri esențiale, rezinoide și substanțe parfumate, preparate pentru toaletă, produse pentru înfrumusețare – de 16%. Totodată, exporturile de produse medicinale și farmaceutice au avut o contribuție pozitivă de 20%, exportul acestora majorându-se cu 16,3%, rezultat al creșterii volumului de fabricare a preparatelor farmaceutice cu 20,4%.

Importurile după țările de origine. Creșterea importurilor totale de bunuri s-a datorat importurilor din *țările CSI* - în proporție de 41%. Acestea au însumat 917,3 mil. dolari și au înregistrat o creștere cu 3,1% comparativ cu ianuarie-august 2018. Cele mai semnificative importuri au provenit din Federația Rusă - în valoare de 442,8 mil. dolari, cu 2,1% mai mult față de ianuarie-august 2018, din Ucraina – 374,3 mil. dolari (+3%) și Belarus – 85,6 mil. dolari (+14,7%).

Creșterea anuală a importurilor (%) și contribuția pe grupe de țări (p.p.), în ianuarie-august 2012-2019

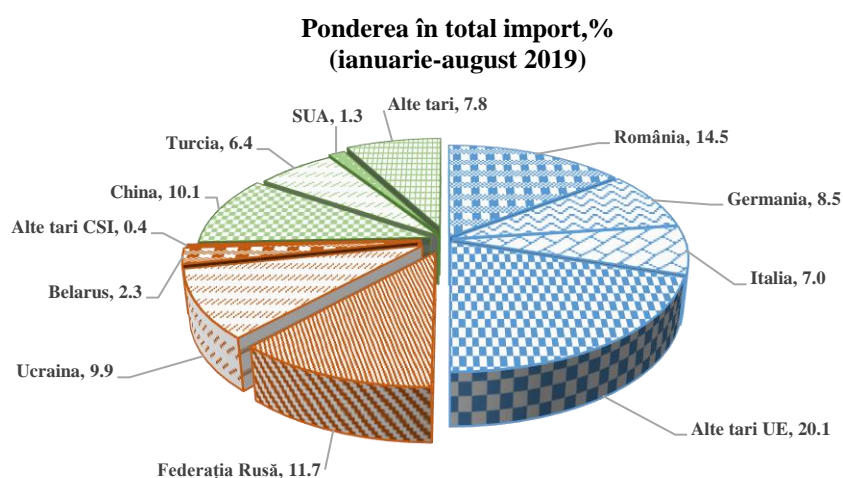
Structura importurilor pe grupe de țări în ianuarie-august 2012-2019 (%)

Sursă: Biroul Național de Statistică

Importurile din *țările Uniunii Europene* au însumat 1887 mil. dolari și au avansat cu doar 0,7% față de ianuarie-august 2018. Contribuția acestora la creșterea totală a importurilor a fost de 20%. În mare parte importurile au provenit din România – în valoare de 547,6 mil. dolari, cu 1,3% mai mult decât în ianuarie-august 2018, Germania – 318,9 mil. dolari (+1,1%) și Italia – 264,1 mil. dolari (+0,6%).

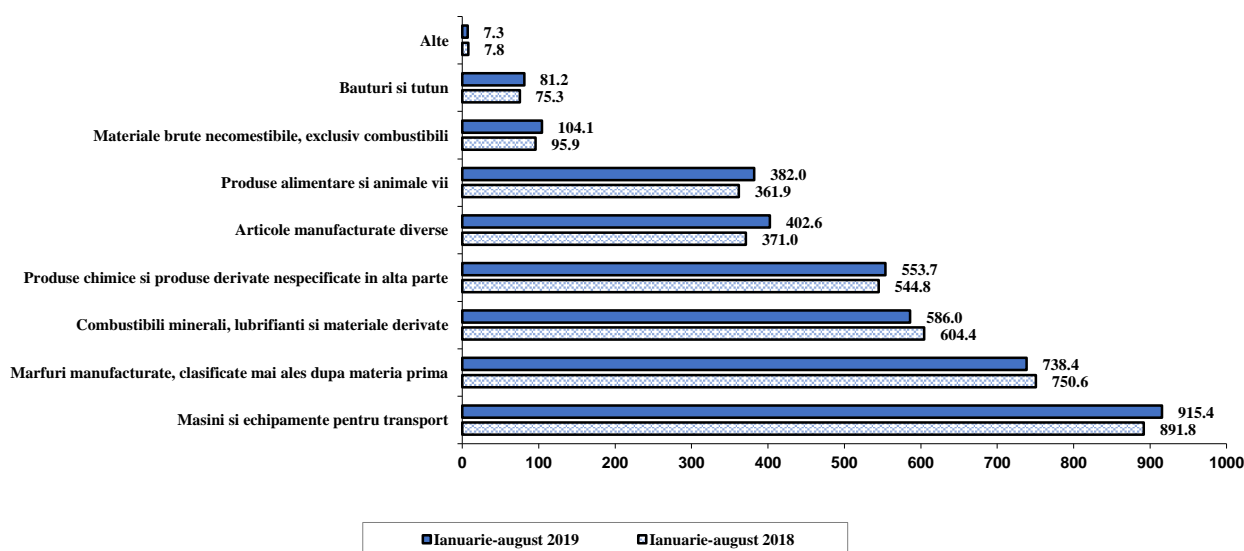
Importurile din *celelalte țări ale lumii* s-au majorat cu 2,8% față de ianuarie-august 2018 și au înregistrat o valoare de 966,4 mil. dolari, asigurând 39% din creșterea totală a importurilor. Cele mai semnificative importuri au provenit din China - în valoare de 380,9 mil. dolari (-1,6%), Turcia – 241,8 mil. dolari (+13%) și Statele Unite ale Americii – 50 mil. dolari (+2%).

Sursă: Biroul Național de Statistică

Importurile pe grupe de mărfuri. În ianuarie-august 2019 creșterea importurilor s-a datorat preponderent intensificării creșterii cererii interne pentru bunurile importate cu caracter investițional. În cea mai mare măsură, importurile au avut drept scop aprovizionarea întreprinderilor cu materie primă și utilaje pentru funcționarea economiei. Totodată, importurile au fost influențate de micșorarea prețurilor la combustibilii minerali și de încetinirea consumului.

Evoluția importurilor de mărfuri în ianuarie-august 2018-2019 mil. dolari SUA

Sursă: Biroul Național de Statistică

Evoluția importurilor a fost influențată cel mai puternic de importurile de *mașini și echipamente pentru transport*. Intensificarea activității întreprinderilor din industria automotive atrage, respectiv, un volum mai mare a importurilor de utilaje și produse materie primă. Astfel, în perioada de referință importul acestora a crescut cu 2,6% și a însumat 915,4 mil. dolari. Cu o pondere însemnată de 24,3% în volumul total al importurilor, această categorie de produse a asigurat 35,1% din creșterea totală a importurilor, din care: vehicule rutiere – 28,3%, mașini și aparate industriale cu aplicații generale – 14,6%, aparate și echipamente de telecomunicații și pentru înregistrarea și reproducerea sunetului și imaginii – 19,3% etc. Totodată, grupul „mașini și aparate specializate pentru industriile specifice” au contribuit negativ la creșterea importurilor –

în proporție de 19,7%, „mașini și aparate de birou sau pentru prelucrarea automată a datelor” – de 8,2%, „mașini generatoare de putere și echipamentele lor” – de 5% etc.

O contribuție negativă considerabilă la evoluția importurilor au avut importurile de *mărfuri manufacturate, clasificate mai ales după materia primă*. Acestea au fost importate în valoare de 738,4 mil. dolari (19,6% în total), fiind cu 1,6% mai puțin față de ianuarie-august 2018 și contribuind la evoluția importurilor cu -18,2%. În cadrul acestei secțiuni de mărfuri cea mai mare contribuție negativă – în proporție de 26,4% - au avut importurile de fire, țesături și articole textile, precum și importurile de metale neferoase – de 10,7% etc.

Volumul importurilor de *combustibili minerali, lubrifianți și materiale derivate* în ianuarie-august 2019 a însumat 586 mil. dolari (15,5% în total) și s-a diminuat cu 3% față de ianuarie-august 2018. În cadrul acestei secțiuni, cele mai influente grupe de mărfuri sunt gaz și produsele industriale obținute din gaz (26,9% din creșterea totală a importurilor) și cărbune, cocs și brichete (5,7% din creștere). Totodată, scăderea cu 8,5% a volumului importului de petrol, produse petroliere și produse înrudite a contribuit negativ la creșterea importurilor cu 50,9%. Micșorarea prețurilor externe la petrol și produse petroliere reprezintă cel mai important factor care a determinat diminuarea valorii importurilor respective.

În 8 luni 2019 au fost importate *produse alimentare și animale vii* în volum de 382 mil. dolari (10,1% în total importuri), în creștere cu 5,6% față de ianuarie-august 2018. Acestea au contribuit la creșterea totală a importurilor în proporție de 30%, inclusiv: legume și fructe – 12,7%, cereale și preparate pe bază de cereale – 5,1%, produse lactate și ouă de păsări – 5%, carne și preparate din carne – 4%, pește, crustacee, moluște – 3,7% etc.

Produselor chimice și produselor derivate le revin 14,7% din volumul total al importurilor, însumând 553,7 mil. dolari, în creștere cu 1,6%. Contribuția acestora la creșterea totală a importurilor a fost de 13,3%, din care produsele medicinale și farmaceutice – 18,4%, materiale plastice prelucrate – 3,6%. Totodată, alte materiale și produse chimice au contribuit negativ la evoluția importurilor - în proporție de 4,7%, materiale plastice sub forme primare – de 4,5% etc.

Volumul importului de *articole manufacturate diverse* a însumat 402,6 mil. dolari (10,7% în total importuri), cu 8,5% mai mult față de ianuarie-august 2018, asigurând 47,2% din creșterea totală. În cadrul acestei secțiuni cele mai importante contribuții au venit din partea importurilor de alte articole diverse – 29,2%, instrumente și aparate profesionale, științifice și de control – 7,6%, precum și de încălțăminte – 5%. Totodată, importurile de îmbrăcăminte și accesorii au contribuit negativ la creșterea importurilor – în proporție de 4,1%.

Persoanele fizice au importat în ianuarie-august 2019 mărfuri și produse în valoare de 128,4 mil. dolari, cu 9,9% mai mult decât în aceeași perioadă a anului 2018. Creșterea importurilor a fost determinată de majorarea procurărilor de autoturisme (+12,5%), cărora le-au revenit 82,2% din importurile realizate de persoanele fizice.

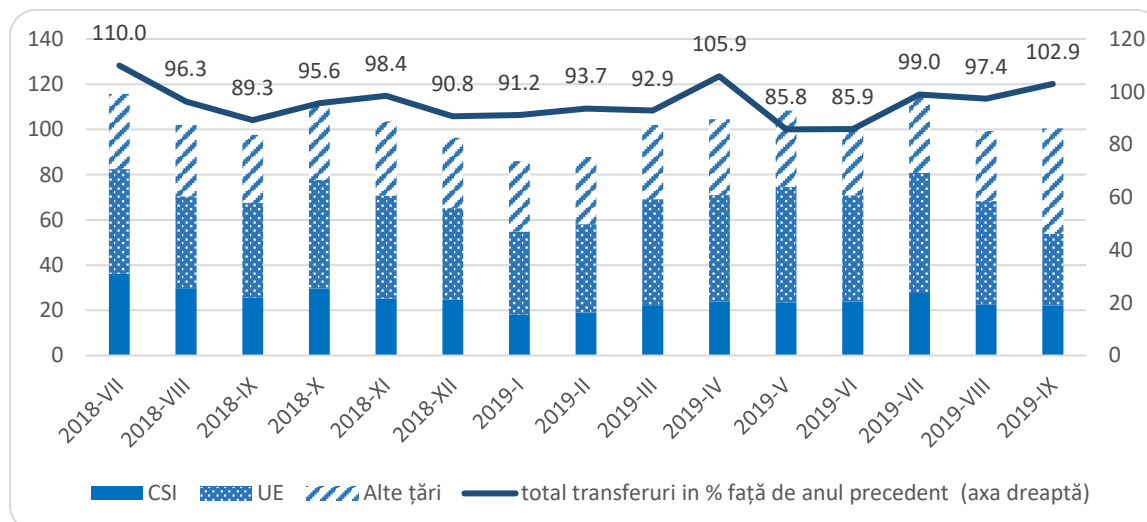
4.2. Transferurile de mijloace bănești din străinătate efectuate de persoanele fizice ale Republicii Moldova

Temperarea activității economiei globale evidențiată în anul curent, care se datorează în mare parte accentuării tensiunilor geopolitice și comerciale și înăspriirii condițiilor financiare în țările dezvoltate, se resimte și asupra evoluției remiterilor.

Astfel, în 9 luni ale anului 2019 volumul total al transferurilor bănești din străinătate efectuate prin băncile din Republica Moldova de către persoanele fizice au înregistrat o diminuare cu 5,5% comparativ cu perioada similară a anului 2018 și au însumat 903,3 mil. dolari SUA. De fapt, diminuarea transferurilor a avut loc începând cu luna august 2018, fiind cauzată, în general, de stagnarea economiei Federației Ruse (țara din care provin majoritatea remitențelor). De asemenea, transferurile respective s-au diminuat și din contul contractării cererii interne în Italia și recesiunii economice din Turcia.

Factorii principali ce influențează volumul remitențelor sunt salariul mai mare oferit în țările angajatoare decât în țară pentru același post de muncă, precum și nivelul scăzut de trai al populației.

Transferurile de mijloace bănești din străinătate efectuate de persoane fizice prin băncile din Republica Moldova, pe zone geografice (mil.dolari)

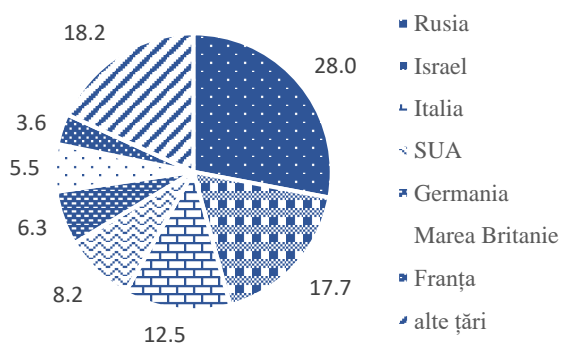

Sursă: Banca Națională a Moldovei

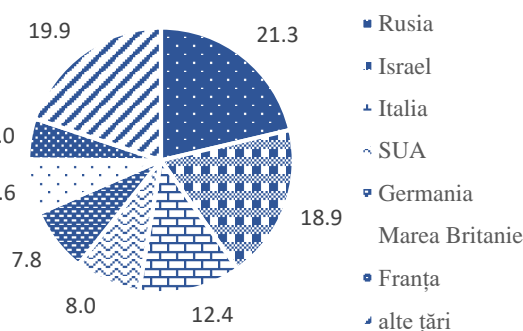
În structura geografică a remitențelor, predomină transferurile din Rusia și Israel. Ponderea acestora a constituit respectiv 21,3% și 18,9%, fiind urmată de Italia cu cota de 12,4% din volumul total. Astfel, acestor 3 țări revin circa 53% din volumul total al transferurilor.

Structura geografică a transferurilor de mijloace bănești din străinătate în favoarea persoanelor fizice, %

Ianuarie-septembrie 2018

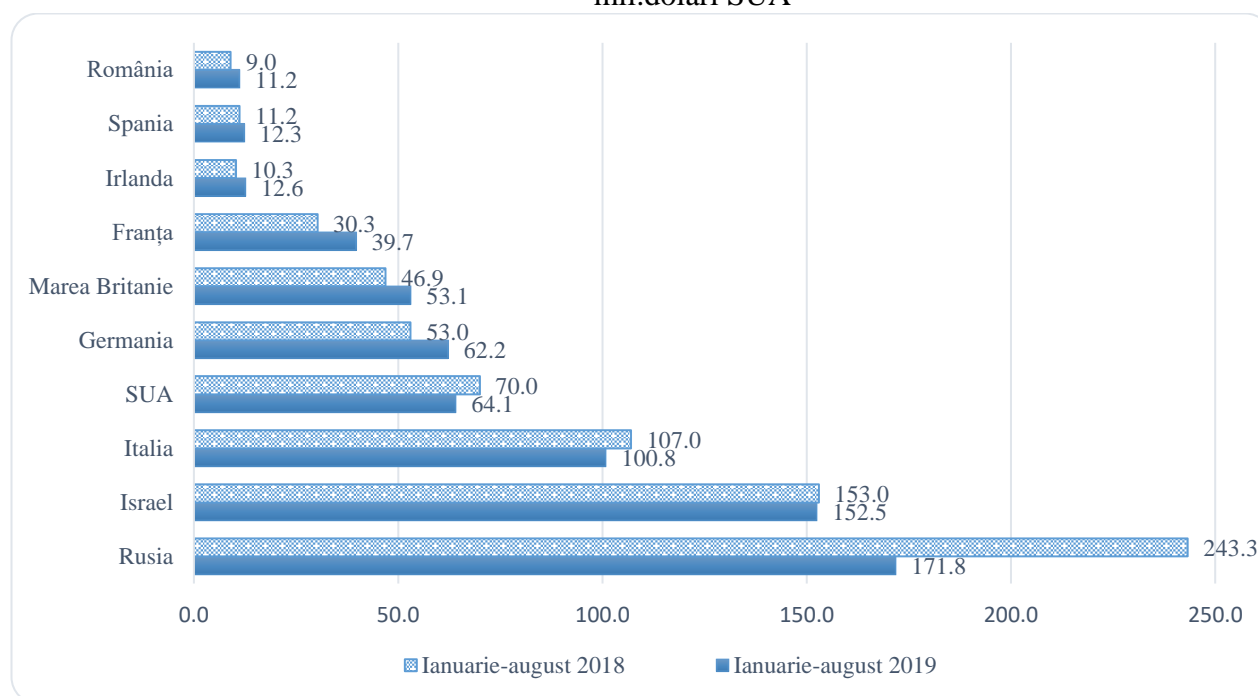
Ianuarie-septembrie 2019

Sursă: Banca Națională a Moldovei

Totodată, ponderea transferurilor din Federația Rusă continuă să se diminueze, atingând 21,3%, față de 28% în ianuarie-septembrie 2018. Transferurile din Federația Rusă s-au micșorat cu 27,9% față ianuarie-septembrie 2018. În același timp, transferurile din Franța au crescut cu 31,7%, din România - cu 27%, Germania - cu 17,2%, Marea Britanie - cu 13,9%, Spania - cu 10,9% etc. Această situație se explică, pe de o parte, prin stagnarea economică în Rusia și, pe de altă parte, prin orientarea muncitorilor spre statele din Uniunea Europeană și Israel, având acces mai liber pe piețele muncii ale acestor țări.

**Primele 10 țări după proveniența transferurilor de mijloace bănești din străinătate
în favoarea persoanelor fizice,
mil.dolari SUA**

Sursă: Banca Națională a Moldovei

5. Sfera socială

Câștigul salarial mediu lunar brut al unui salariat din economia națională în I semestru 2019 a constituit 7113,6 lei și s-a majorat cu 15,8% în termeni nominali și cu 12,2% în termeni reali față de aceeași perioadă a anului 2018. Cea mai însemnată majorare s-a atestat în sfera bugetară - cu 23,2%, câștigul salarial mediu lunar însumând 6759,9 lei, iar în sectorul real - 7247,8 lei și s-a majorat cu 13,3%. Creșterile salariale din sectorul bugetar se datorează exclusiv implementării sistemului unic de salarizare în sectorul bugetar.

La oficiile forței de muncă în ianuarie-septembrie 2019 au fost înregistrați circa 20,1 mii șomeri, fiind cu 15% mai puțini față de numărul acestora înregistrați în ianuarie-septembrie 2018. Din totalul șomerilor înregistrați, au beneficiat de ajutor de șomaj circa 2,6 mii persoane, numărul acestora fiind mai mic cu 7,6% față de aceeași perioadă a anului precedent. Mărimea medie a ajutorului de șomaj în perioada ianuarie-septembrie 2019 a constituit 1527,6 lei, în diminuare cu 3,2% față de ianuarie-septembrie 2018.

Numărul șomerilor, estimat conform definiției Biroului Internațional al Muncii (BIM) a fost de 42 mii persoane în trimestrul II 2019. Șomajul a afectat într-o proporție mai mare bărbații (67% din total șomeri), la fel și persoanele din mediul urban (53,1%).

Rata șomajului (ponderea șomerilor BIM în forța de muncă) la nivel de țară a înregistrat valoarea de 4,5% în trimestrul II 2019. Au fost înregistrate disparități între rata șomajului în mediul urban (5,1%), iar în mediul rural (3,9%). În rândurile tinerilor (15-24 ani) rata șomajului a constituit 8,9%. În categoria de vârstă 15-29 ani acest indicator a fost de 6,7%.